

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MACEJA ŠPUNARA [*MACIEJ SZPUNAR*] SECINĀJUMI,
sniegti 2016. gada 8. septembrī¹

Lieta C-133/15

**H. C. Chavez Vilchez,
P. Pinas,
U. Nikolic,
X. V. García Pérez,
J. Uwituze,
I. O. Enowassam,
A. E. Guerrero Chavez,
Y. R. L. Wip**

(Centrale Raad van Beroep (Centrālā apelācijas tiesa, Nīderlande) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — Savienības pilsonība — LESD 20. pants —
Uzturēšanās tiesību dalībvalstī atteikums trešās valsts valstspiederīgajam, kurš īsteno faktisko aizgādību
pār savu nepilngadīgo bērnu, šīs dalībvalsts valstspiederīgo — Otra vecāka, šīs valsts valstspiederīgā,
klātbūtne šīs pašas valsts teritorijā — Trešās valsts valstspiederīgā pienākums pierādīt tādu otra vecāka
nespēju uzņemties rūpes par bērnu, kas bērnam liek atstāt savas valstspiederības valsts teritoriju, ja
trešās valsts valstspiederīgajam vecākam tiek atņemtas uzturēšanās tiesības

Satura rādītājs

I –	Ievads	2
II –	Atbilstošās tiesību normas	3
A –	Savienības tiesības	3
1)	Līgums par Eiropas Savienības darbību	3
2)	Eiropas Savienības Pamattiesību harta	3
3)	Direktīva 2004/38	3
B –	Nīderlandes tiesības	4
III –	Pamatlietu fakti, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā	7

¹ — Oriģinālvaloda – franču.

IV – Analīze	9
A – Ievada apsvērumi	9
1) Bērna interešu prioritātes princips	10
2) Pamatlietu situāciju nevienīgums	11
3) Nīderlandes valsts administratīvo iestāžu ārvalstnieku tiesību prakse un procedūras	12
B – H. C. Chavez-Vilchez un Y. R. L. Wip un viņu meitu situācijas izvērtējums no LESD 21. panta 1. punkta un Direktīvas 2004/38 viedokļa	13
1) Par H. C. Chavez-Vilchez meitas brīvas pārvietošanās tiesību izmantošanas ietekmi	13
a) Īsa judikatūras atgāzne par Direktīvas 2004/38 piemērojamību gadījumos, kad Savienības pilsonis, kurš faktiski un iepriekš ir izmantojis savu pārvietošanās brīvību, dodas uz dalībvalsti, kuras valstspiederība viņam ir	14
b) Par Direktīvas 2004/38 5. panta piemērojamību gadījumā, kad Savienības pilsonis nepilngadīgs bērns, kurš faktiski un iepriekš ir izmantojis savu pārvietošanās brīvību, trešās valsts valstspiederīgā augšupējā radnieka pavadībā, kurš viens pats īsteno aizgādību pār viņu, dodas uz dalībvalsti, kuras valstspiederība viņam ir	15
2) Par Y. R. L. Wip meitas pārvietošanās brīvības izmantošanas ietekmi	16
C – To bērnu situācijas, kas vienmēr ir dzīvojuši savā dalībvalstī kopā ar savu māti, kura vienīgā īsteno faktisko aizgādību, izvērtējums no LESD 20. panta skatpunkta	17
1) Pirmais un otrais prejudiciālais jautājums	17
a) Savienības pilsonība: Savienības pilsoņu fundamentālais statuss	18
b) Par situāciju pamatlietās īpašo raksturu	19
c) Par samērīguma principa ievērošanu un par atkarības pakāpi starp trešās valsts valstspiederīgo vecāku un Savienības pilsoni bērnu	21
d) Starpsecinājums	22
2) Par trešo prejudiciālo jautājumu	22
V – Secinājumi	23

I – Ievads

1. *Centrale Raad van Beroep* (Centrālā apelācijas tiesa, Nīderlande) uzdotie prejudiciālie jautājumi pēc būtības ir par to, vai LESD 20. pants nepieļauj to, ka dalībvalsts atsaka uzturēšanās tiesības vienam no nepilngadīga bērna, kas ir šīs dalībvalsts, kurā viņš vienmēr ir dzīvojis, pilsonis, vecākam, kurš ir trešās valsts valstspiederīgais, lai gan pēdējais īsteno faktisko aizgādību, ja vien netiek pierādīts, ka otrs vecāks, kurš arī ir šīs dalībvalsts pilsonis, var īstenot faktisko aizgādību pār bērnu.

2. Iesniedzējtiesa norāda, ka no Nīderlandes administratīvās prakses izriet, ka sprieduma *Ruiz Zambrano*² judikatūra ir jāinterpretē šauri, vadoties pēc premisas, ka šīs judikatūras izpratnē tas, ka trešās valsts valstspiederīgais vecāks pamet Eiropas Savienības teritoriju, neliedz Savienības pilsonim bērnam faktiski izmantot galvenās ar Savienības pilsoņa statusu saistītās tiesības. Kompetento Nīderlandes valsts iestāžu ieskatā, šī judikatūra ir piemērojama vienīgi gadījumā, ja tēvs nav spējīgs uzņemties rūpes par bērnu tāpēc, ka viņš ir miris, atrodas ieslodzījuma vietā, ir ievietots psihiatriskās aprūpes iestādē, ir rīcībnespējīgs vai nav atrodams, vai arī ja viņa pieteikums par aizgādības nodibināšanu pār Savienības pilsoni bērnu ir noraidīts tiesā.

3. Šajā spriedumā, kurā Tiesa ir secinājusi, ka Savienības tiesības nepieļauj tādus valsts pasākumus, kuru rezultātā Savienības pilsoņiem tiek liegts faktiski izmantot galvenās ar Savienības pilsoņa statusu saistītās tiesības, bez šaubām, ir ticis ņemts vērā bērna interešu prioritātes princips. Izskatāmais lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu vedinās Tiesu izteikties par šo principu, manuprāt, vēl skaidrāk.

II – Atbilstošās tiesību normas

A – Savienības tiesības

1) Līgums par Eiropas Savienības darbību

4. Ar LESD 20. panta 1. punktu ir izveidota ES pilsonība, un tajā ir noteikts, ka “ikviena persona, kam ir kādas dalībvalsts pilsonība,” ir Savienības pilsonis. Saskaņā ar LESD 20. panta 2. punkta a) apakšpunktu Savienības pilsoņiem “ir tiesības brīvi pārvietoties un dzīvot [uzturēties] dalībvalstu teritorijā”.

5. LESD 21. panta 1. punktā ir piebilsts, ka šīs tiesības tiek īstenotas, “ievērojot Līgumos noteiktos ierobežojumus un nosacījumus, kā arī to īstenošanai paredzētos pasākumus”.

2) Eiropas Savienības Pamattiesību harta

6. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 7. panta “Privātās un ģimenes dzīves neaizskaramība” ir paredzēts, ka “ikvienai personai ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un saziņas neaizskaramību”.

3) Direktīva 2004/38³

7. Direktīvas 2004/38/EK 5. panta 1. un 4. punktā ir noteikts:

“1. Neskarot noteikumus par ceļošanas dokumentiem, ko piemēro valstu robežkontrolei, dalībvalstis atļauj ieceļot savā teritorijā Savienības pilsoņiem, kam ir derīga personas apliecība vai pase, un viņu ģimenes locekļiem, kas nav nevienas dalībvalsts valstspiederīgie, atļauj ieceļot savā teritorijā, ja tiem ir derīga pase.

[..]

2 — Spriedums, 2011. gada 8. marts (C-34/09, EU:C:2011:124).

3 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīva par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK (OV 2004, L 158, 77. lpp.).

4. Ja Savienības pilsonim vai ģimenes loceklim, kas nav nevienas dalībvalsts valstspiederīgais, nav vajadzīgo ceļošanas dokumentu vai attiecīgā gadījumā nav vajadzīgo vīzu, attiecīgā dalībvalsts pirms šo personu nosūtīšanas atpakaļ sniedz tām visas pienācīgās iespējas iegūt vajadzīgos dokumentus vai nogādāt tām šos dokumentus pienācīgā laikposmā, vai citādi apstiprināt vai pierādīt, ka tām ir brīvas pārvietošanās un uzturēšanās tiesības.”

B – *Nīderlandes tiesības*

8. *Vreemdelingenwet 2000* (2000. gada Ārvalstnieku likums, turpmāk tekstā – “Ārvalstnieku likums”) 1. pantā ir noteikts:

“Šajā likumā un, pamatojoties uz to, pieņemtajās tiesību normās:

[..]

e) Kopienas valstspiederīgie:

- 1°. ir Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņi, kas saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu ir tiesīgi ieceļot citas dalībvalsts teritorijā un uzturēties tajā;
- 2°. ir 1. punktā minēto personu ģimenes locekļi, kuriem ir trešās valsts valstspiederība un kuriem ir ieceļošanas vai uzturēšanās tiesības dalībvalstī saskaņā ar lēmumu, kas pieņemts, piemērojot Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu;

[..].”

9. Šā likuma 8. pantā ir paredzēts:

“Ārvalstnieks ir tiesīgs pastāvīgi uzturēties Nīderlandē vienīgi:

[..]

- e) kā Kopienas valstspiederīgais, ciktāl viņš uzturas Nīderlandē saskaņā ar tiesisko regulējumu, kas pieņemts, pamatojoties uz Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu vai Līgumu par Eiropas Ekonomikas zonu;
- f) ja viņš gaida lēmumu par [..] uzturēšanās atļaujas pieteikumu un ja šajā likumā, pamatojoties uz to, pieņemtā tiesību aktā vai tiesas nolēmumā ir paredzēts, ka ārvalstnieku nevar izraidīt, līdz tiek pieņemts lēmums par pieteikumu;
- g) ja viņš gaida lēmumu par [..] uzturēšanās atļaujas pieteikumu vai par pieteikumu pagarināt [..] uzturēšanās atļaujas derīgumu, vai pieteikumu par grozījumiem uzturēšanās atļaujā, un ja šajā likumā, pamatojoties uz to, pieņemtā tiesību aktā vai tiesas nolēmumā ir paredzēts, ka ārvalstnieku nevar izraidīt, līdz tiek pieņemts lēmums par pieteikumu;
- h) ja viņš gaida nolēmumu par administratīvu sūdzību vai par prasību tiesā un ja šajā likumā, pamatojoties uz to, pieņemtā tiesību aktā vai tiesas nolēmumā ir paredzēts, ka ārvalstnieku nevar izraidīt, līdz tiek pieņemts nolēmums par sūdzību vai prasību.”

10. Šā paša likuma 10. pantā ir noteikts:

“1. Ārvalstniekam, kurš valstī uzturas nelikumīgi, nav tiesību pretendēt uz pakalpojumiem un pabalstiem, ko piešķir valsts pārvaldes iestāde. Pirmo teikumu atbilstoši piemēro attiecībā uz likumā un vispārējos valsts pārvaldes pasākumos paredzētiem atbrīvojumiem un atļaujām.

2. No 1. punkta noteikumiem var atkāpties, ja lūgums skar izglītību, piekļuvi nepieciešamajai medicīniskajai aprūpei, apdraudējuma novēršanu sabiedrības veselībai vai juridisko palīdzību ārvalstniekiem.

3. Lēmums par šo tiesību piešķiršanu nedod tiesības uz likumīgu uzturēšanos valstī.”

11. Iesniedzējtiesa precizē, ka Ārvalstnieku likuma izpilde ir *Staatsecretaris van Veiligheid en Justitie* (drošības un tieslietu valsts sekretārs, turpmāk tekstā – “valsts sekretārs”) atbildības joma. *Immigratie-en Naturalisatiedienst* (Ieceļošanas un naturalizācijas pārvalde, turpmāk tekstā – “IND”) pienākums, ciktāl šī pārvalde izvērtē visus uzturēšanās atļauju pieteikumus un pieņem lēmumu par tiem valsts sekretāra vārdā, citu uzdevumu starpā, ir īstenot Ārvalstnieku likumu⁴.

12. *Vreemdelingendecirculaire 2000* (2000. gada Cirkulārs par ārvalstniekiem, turpmāk tekstā – “Cirkulārs par ārvalstniekiem”) sastāv no valsts sekretāra izdotu norādījumu kopuma. Šis cirkulārs ir visiem pieejams, un uz šiem norādījumiem ikviens ir tiesīgs atsaukties. Izvērtējot uzturēšanās atļauju pieteikumus, IND, kas ir norikota kā valsts kompetentā iestāde, ir pienākums ievērot šos norādījumus. No tiem atkāpties tā var vienīgi, norādot pamatojumu un izņēmuma gadījumos, kas nav tikuši apsvērti šo norādījumu sagatavošanas laikā.

13. Cirkulārā par ārvalstniekiem, tā spēkā esošajā redakcijā pamatlietu laikā, B daļas 2.2. sadaļā ir ietverti šādi norādījumi:

“Saskaņā ar [Ārvalstnieku likumu] ārvalstnieks likumīgi uzturas Nīderlandē tad, ja ir izpildīti visi turpmāk minētie nosacījumi:

- ārvalstniekam ir nepilngadīgs bērns, kuram ir Nīderlandes pilsonība,
- bērns ir ārvalstnieka apgādībā un dzīvo kopā ar viņu, un
- ja ārvalstniekam netiek piešķirtas uzturēšanās tiesības, bērnam ir jādodas viņam līdzī un jāpamet Eiropas Savienības teritorija.

IND katrā ziņā neuzskata, ka bērnam [kura tēvs vai māte ir ārvalstnieki] ir jādodas līdzī [savam vecākam ārvalstniekam] un jāpamet Eiropas Savienības teritorija, ja viņam ir otrs vecāks, kurš saskaņā ar [Ārvalstnieku likumu] likumīgi uzturas Nīderlandē vai kuram ir Nīderlandes valstspiederība, ja šis vecāks praktiski var uzņemties rūpes par bērnu.

IND katrā ziņā uzskata, ka otrs vecāks praktiski var uzņemties rūpes par bērnu, ja:

- viņš īsteno aizgādību pār bērnu vai ja viņam aizgādība vēl var tikt piešķirta un

4 — No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka ārvalstnieku tiesību lietās augstākā instance ir *Raad van State* (Valsts Padome, Nīderlande) Administratīvo lietu departaments. Lietās saistībā ar *Wet Werk en Bijstand* (Likums par nodarbinātību un sociālo palīdzību, turpmāk tekstā – “Likums par sociālo palīdzību”) pēdējā instance ir iesniedzējtiesa. Lietās saistībā ar *Algemene Kinderbijslagwet* (Vispārējais likums par ģimenes pabalstiem, turpmāk tekstā – “Likums par ģimenes pabalstiem”) iesniedzējtiesas nolēmumus vēl var pārsūdzēt *Hoge Raad der Nederlanden* (Nīderlandes Augstākā tiesa), ciktāl ir runa par jēdziena “apdrošinātā persona” interpretāciju, tostarp par šā jēdziena starptautisko tiesību aspektiem.

- viņš ir tiesīgs lūgt iestāžu un sabiedrisko organizāciju sniegto palīdzību un atbalstu bērna aprūpei un audzināšanai. Šajā kategorijā *IND* iekļauj arī finansiāla pabalsta piešķiršanu no valsts budžeta līdzekļiem, ko Nīderlandē principā ir tiesības saņemt visiem Nīderlandē dzīvojošajiem Nīderlandes valstspiederīgajiem.

IND katrā ziņā uzskata, ka otrs vecāks praktiski nevar uzņemties rūpes par bērnu, ja šis vecāks:

- atrodas ieslodzījumā vai
- pierāda, ka viņam nevar tikt uzticēta bērna aizgādība.”

14. Saskaņā ar Nīderlandes tiesisko regulējumu trešo valstu valstspiederīgajiem vecākiem ir jābūt piešķirtām uzturēšanās tiesībām, lai viņi varētu pretendēt uz pabalstiem, kas paredzēti Likumā par sociālo palīdzību vai Likumā par ģimenes pabalstiem.

15. 1998. gada 1. jūlijā stājās spēkā 1998. gada 26. marta likums, ar kuru tika grozīts Ārvalstnieku likums un atsevišķi citi likumi, un tas kā priekšnoteikumu ārvalstnieku lūgumiem administratīvajās, palīdzības, pabalstu, atbrīvojumu un atļauju iestādēs paredz likumīgu uzturēšanos Nīderlandē. Šo likumu dēvē arī par “Saistības likumu”. Attiecībā uz ārvalstniekiem, kas nav Savienības pilsoņi, ar šo likumu sociālo palīdzību regulējošajos tiesību aktos tika ieviesta prasība saņemt kompetentās iestādes izsniegtu uzturēšanās atļauju, lai persona varētu tikt pielīdzināta Nīderlandes valstspiederīgajam, un līdzvērtīga prasība tika ieviesta Likumā par ģimenes pabalstiem, lai personu varētu uzskatīt par sociāli apdrošinātu personu.

16. Pieteikums uzturēšanās atļaujas saņemšanai ir jāiesniedz *IND*. Šis dienests valsts sekretāra vārdā pieņem lēmumu par uzturēšanās tiesībām.

17. Lūgumi piešķirt ģimenes pabalstus tiek iesniegti *Sociale verzekeringsbank* (Sociālā nodrošinājuma bankas valde, turpmāk tekstā – “*SvB*”, Nīderlande).

18. Saskaņā ar Likumu par sociālo palīdzību lūgumi piešķirt sociālo palīdzību ieinteresētajai personai ir jāiesniedz savas dzīvesvietas pašvaldības izpilddirekcijā.

19. Likuma par sociālo palīdzību 11. pantā ir noteikts:

“1. Ikvienam Nīderlandes valstspiederīgajam, kurš dzīvo Nīderlandē un atrodas situācijā, kad viņam nav izdzīvošanai nepieciešamo iztikas līdzekļu, vai arī kurš var nonākt šādā situācijā, ir tiesības pieteikties uz valsts sociālo palīdzību.

2. [Šā panta] 1. punktā minētajiem Nīderlandes valstspiederīgajiem, izņemot Direktīvas 2004/38/EK 24. panta 2. punktā minētos gadījumus, tiek pielīdzināti valstī dzīvojošie ārvalstnieki, kuri [Ārvalstnieku likuma] 8. panta a) līdz e) un l) punkta izpratnē likumīgi uzturas Nīderlandē.

[..]”

20. Minētā likuma 16. pantā ir paredzēts šādi:

“1. Personai, kurai nav tiesību saņemt sociālo palīdzību, izpilddirekcija, ņemot vērā konkrētās lietas apstākļus, var piešķirt sociālo palīdzību, atkāpjoties no šīs sadaļas noteikumiem, ja to prasa primāri apsvērumi.

2. [Šā panta] 1. punkts ir piemērojams vienīgi ārvalstniekiem, kuri minēti 11. panta 2. un 3. punktā.”

21. Likuma par ģimenes pabalstiem 6. pantā ir paredzēts:

“1. Apdrošinātas personas šā likuma normu izpratnē ir:

a) rezidenti;

b) nerezidenti, kuri maksā ienākuma nodokli no algota darba Nīderlandē.

2. Apdrošinātas personas nav ārvalstnieki, kuri [Ārvalstnieku likuma] 8. panta a) līdz e) un l) punkta izpratnē nelikumīgi uzturas Nīderlandē.”

III – Pamatlietu fakti, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

22. Astoņas pamatlietas ir par lūgumiem piešķirt sociālās palīdzības pabalstus (*bijstandsuitkering*) saskaņā ar Likumu par sociālo palīdzību un/vai lūgumiem piešķirt ģimenes pabalstus (*kinderbijslag*) saskaņā ar Likumu par ģimenes pabalstiem, kurus ir iesniegušas prasītājas.

23. *H. C. Chavez Vilchez*, Venecuēlas valstspiederīgā, 2007./2008. gadā ieceļoja Nīderlandē ar tūrista vīzu, lai apciemotu Nīderlandes pavalstnieku *Koopman* k-gu. 2009. gada 30. martā pārim piedzima meita *Angelina*, kurai *Koopman* k-gs atzina paternitāti, līdz ar ko viņai ir Nīderlandes valstspiederība. Līdz 2011. gadam visi trīs dzīvoja Vācijā. 2011. gada jūnijā *Koopman* k-gs piespieda *H. C. Chavez Vilchez* atstāt mājas kopā ar viņu meitu. *H. C. Chavez Vilchez* un viņas meita atstāja Vāciju un pēcāk vērsās Arnemas [*Arnhem*] (Nīderlande) pašvaldības krīzes centrā, kur viņas kādu laiku uzturējās. Kopš šā laika *H. C. Chavez Vilchez* īsteno aizgādību pār savu meitu un ir paziņojusi, ka *Koopman* k-gs nepiedalās ne viņas uzturēšanā, ne izglītošanā.

24. *P. Pinas*, Surinamas valstspiederīgajai, kopš 2004. gada bija uzturēšanās atļauja, kas tika atcelta 2006. gadā. Viņa dzīvo Almerē [*Almere*] (Nīderlande) un ir četru bērnu māte. *Shine*, viena no viņas bērniem, piedzima 2009. gada 23. decembrī attiecībās ar Nīderlandes pavalstnieku *R. Mawny*. Tēvs atzina paternitāti, līdz ar ko meitai ir Nīderlandes valstspiederība. *P. Pinas* un *R. Mawny* abi īsteno aizgādību pār savu meitu, bet dzīvo atsevišķi, un tēvs nepiedalās savas meitas uzturēšanā. Viņi sazinās, tomēr nav panākta nekāda vienošanās par saskarsmes tiesībām.

25. *U. Nikolic* ieceļoja Nīderlandē 2003. gadā no kādas no bijušās Dienvidslāvijas valstīm. Identitāti apliecināšu dokumentu trūkuma dēļ nav skaidrības par viņas valstspiederību. Saskaņā ar iesniedzējtiesas norādīto ir iespējams, ka viņa ir Horvātijas pilsoņe. 2009. gadā tika noraidīts viņas uzturēšanās atļaujas pieteikums. 2010. gada 26. janvārī attiecībās ar Nīderlandes pavalstnieku *F. van de Pluijm* viņai piedzima meita *Esther*. *F. van de Pluijm* atzina paternitāti, līdz ar ko meitai ir Nīderlandes valstspiederība. *U. Nikolic* dzīvo Amsterdamā (Nīderlande), un viņa īsteno aizgādību pār savu meitu. Viņas abas dzīvo savas pašvaldības krīzes centrā. *U. Nikolic* ir norādījusi, ka viņa nevar dzīvot kopā ar savas meitas tēvu, jo viņš ir iekļauts aprūpes programmā.

26. *X. V. García Pérez*, Nikaragvas valstspiederīgā, ieceļoja Nīderlandē 2001./2002. gadā no Kostarikas kopā ar Nīderlandes pavalstnieku *Schwencke* k-gu. 2008. gada 9. aprīlī viņu attiecībās piedzima meita *Angely*. *Schwencke* k-gs atzina paternitāti, līdz ar ko viņai ir Nīderlandes valstspiederība. *X. V. García Pérez* dzīvo Hārlēmā [*Haarlem*] (Nīderlande) un īsteno aizgādību pār savu meitu. *Schwencke* k-gs nepiedalās *Angely* uzturēšanā, un viņa pašreizējā dzīvesvieta nav zināma. No personu reģistra datu bāzes izriet, ka 2009. gada 8. jūlijā viņš ir izceļojis uz Kostariku. *X. V. García Pérez* ir vēl otrs bērns, kura tēvs nav *Schwencke* k-gs. Ģimene dzīvo pašvaldības krīzes centrā.

27. *J. Uwituze*, Ruandas valstspiederīgajai, 2011. gada 12. decembrī piedzima meita *Habibatou A. Fofana*, Nīderlandes pavalstnieks, atzina paternitāti, līdz ar to bērnam ir tāda pati valstspiederība kā viņa tēvam. *A. Fofana* nepiedalās ne rūpēs par savu meitu, ne viņas izglītošanā. Viņš ir paziņojis, ka nespēj un nevēlas rūpēties par viņu. *J. Uwituze* dzīvo Hertogenboshā [*'s-Hertogenbosch*] (Nīderlande) un kopā ar savu meitu mīt viņu pašvaldības krīzes centrā.

28. *Y. R. L. Wip*, Surinamas valstspiederīgajai, ir dzimuši divi bērni: *Shalomie* 2009. gada 25. novembrī un *Joe* 2012. gada 23. novembrī. *Panka* k-gam un bērniem ir Nīderlandes pavalstniecība. Neskatoties uz to, ka pāra attiecības ir beigušās, *Panka* k-gs uztur saziņu ar saviem bērniem vairākas reizes nedēļā. Viņš saņem sociālo pabalstu un ģimenes pabalstu. Ģimenes pabalstu viņš atdod *Y. R. L. Wip*, bet nekā vairāk nepiedalās bērnu uzturēšanā. *Y. R. L. Wip* dzīvo Amsterdamā.

29. *I. O. Enowassam*, Kamerūnas valstspiederīgā, ieradās Nīderlandē 1999. gadā. 2008. gada 2. maijā attiecībās ar Nīderlandes pavalstnieku *Arrey* k-gu piedzima meita *Philomena*. *Arrey* k-gs ir atzinis *Philomena* paternitāti, līdz ar ko viņai ir Nīderlandes valstspiederība. *I. O. Enowassam* un *Arrey* k-gs īsteno kopīgu aizgādību pār savu meitu, bet dzīvo šķirti. *Philomena* ir deklarēta *Arrey* k-ga adresē, bet faktiski dzīvo kopā ar savu māti, kuras dzīvesvieta ir Hāgā (Nīderlande). Viņas ir uzņemtas Hāgas pašvaldības krīzes centrā. *Arrey* k-ga un *Philomena* starpā ir noteikti saskarsmes tiesību nosacījumi. Viņa pie tēva uzturas trīs nedēļas nogales mēnesī un dažreiz arī brīvlaiku pavada kopā ar viņu. *Arrey* k-gs maksā uzturlīdzekļus EUR 200 mēnesī. Turklāt viņš saņem arī ģimenes pabalstu, ko viņš nodod *I. O. Enowassam*. *Arrey* k-gs strādā pilna laika darbu un ir norādījis, ka šā iemesla dēļ viņš nevar rūpēties par savu meitu.

30. *A. E. Guerrero Chavez*, Venecuēlas valstspiederīgā, ieceļoja Nīderlandē 2007. gada 24. oktobrī, bet 2009. gada 2. novembrī viņa atgriezās Venecuēlā. Nīderlandē viņa atkal ieradās 2011. gada janvārī un pašlaik dzīvo Shīdamā [*Schiedam*] (Nīderlande). 2011. gada 31. martā viņas attiecībās ar *Maas* k-gu, Nīderlandes pavalstnieku, piedzima dēls *Salamo*. *Maas* k-gs atzina paternitāti, līdz ar ko *Salamo* ir Nīderlandes valstspiederība. *Maas* k-gs un *A. E. Guerrero Chavez* ir šķīrušies un nedzīvo kopā, bet *A. E. Guerrero Chavez* un viņas dēls dzīvo pie *Maas* k-ga patēva un brāļa. *Maas* k-gs gandrīz katru dienu sazinās ar bērnu, bet nav gatavs uzņemties rūpes par viņu un izdevumus sedz ierobežotā apmērā. *A. E. Guerrero Chavez* rūpējas par savu dēlu ikdienā un īsteno aizgādību pār viņu.

31. Visus prasītāju lūgumus piešķirt sociālo palīdzību un/vai ģimenes pabalstus ar pārsūdzētajiem nolēmumiem ir noraidījušas attiecīgās Nīderlandes administratīvās iestādes, pamatojoties uz to, ka atbilstoši Nīderlandes tiesiskajam regulējumam prasītāju uzturēšanās tiesību statusa dēļ viņām neesot nekādu tiesību uz šādiem pabalstiem. Proti, saskaņā ar šo tiesisko regulējumu vecāks, kuram nav noteikts likumīgs uzturēšanās statuss, nav ne “tiesību subjekts” (*rechthebbende*), ne “apdrošinātā persona” (*verzekerde*) un tādēļ viņām nav tiesību pretendēt uz pabalstiem.

32. Laikposmos, kurus aptver turpmāk norādītie⁵ pabalstu piešķiršanas lūgumu noraidījumi, prasītājas ir saņēmušas viņu iesniegto uzturēšanās atļaujas pieteikumu noraidījumu Ārvalstnieku likuma izpratnē. Šajos laikposmos dažas no viņām, gaidot pēc būtības lēmuma par uzturēšanās atļaujas pieteikumu pieņemšanas beigu termiņu, valstī uzturējās likumīgi. Pārējās šajos laikposmos (vai vismaz daļā no tiem) uzturējās Nīderlandē nelikumīgi, un viņām bija labprātīgi jāpamet valsts. Pasākumi viņu nogādāšanai līdz robežai netika veikti. Prasītājām nebija atļauts strādāt.

33. Prasītājas ir iesniegušas apelācijas sūdzību *Centrale Raad van Beroep* (Centrālā apelācijas tiesa) par lēmumiem, ar kuriem viņām tika atteikts saņemt lūgtos pabalstus.

5 — Šie laikposmi ir ceturkšņa periodi laikā starp 2010. gadu un 2013. gadu attiecībā uz katru no prasītājām.

34. Iesniedzējtiesa vaicā, vai iepriekš aprakstītajos apstākļos prasītājas, kurām visām ir trešās valsts valstspiederība, kā Savienības pilsoņu bērnu mātes ir tiesīgas atsaukties uz uzturēšanās tiesībām LESD 20. pantā. Tā uzskata, ka, ja tas tā ir, prasītājas varētu atsaukties uz Likuma par sociālo palīdzību un Likuma par ģimenes pabalstiem normām, kas viņas pielīdzina Nīderlandes valstspiederīgajiem, lai norādītu uz potenciālām tiesībām saņemt pabalstus atbilstoši šiem likumiem.

35. Šajā sakarā no spriedumiem *Ruiz Zambrano*⁶ un *Dereci* u.c.⁷ iesniedzējtiesa izsecina, ka prasītājām ir uzturēšanās tiesības, kas tām tieši izriet no LESD 20. panta un kas izriet no viņu bērnu uzturēšanās tiesībām, ja viņi atrodas tādā situācijā, kāda aprakstīta šajos spriedumos. Tās ieskatā, ir jāizvērtē, vai apstākļi ir tādi, ka bērns faktiski būs spiests pamest Savienības teritoriju, ja viņa mātei tiks atteiktas uzturēšanās tiesības. Proti, iesniedzējtiesa vaicā, kāda nozīme pamatlietu apstākļos, ievērojot Tiesas judikatūru, ir jāpiešķir faktam, ka tēvs, kurš ir Savienības pilsonis, uzturas Nīderlandē.

36. Tieši šajā kontekstā *Centrale Raad van Beroep* (Centrālā apelācijas tiesa) ar 2015. gada 16. marta lēmumu, kas Tiesas kancelejā saņemts 2015. gada 18. martā, ir nolēmusi apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālos jautājumus:

- “1) Vai LESD 20. pants ir interpretējams tādējādi, ka tas liedz dalībvalstij nepiešķirt šīs dalībvalsts uzturēšanās atļauju trešās valsts valstspiederīgajam, kurš nodrošina ikdienas un faktisko aizgādību pār savu nepilngadīgo bērnu, kurš ir attiecīgās dalībvalsts valstspiederīgais?
- 2) Vai, lai atbildētu uz šo jautājumu, ir svarīgi, ka šis vecāks likumīgo, finansiālo un/vai emocionālo aizgādību neīsteno viens pats, un turklāt otrs vecāks, kurš ir šīs dalībvalsts valstspiederīgais, faktiski varētu nodrošināt aizgādību pār bērnu?
- 3) Vai trešās valsts valstspiederīgā vecākam šādā gadījumā ir jāpierāda, ka šis otrs vecāks nevar uzņemties aizgādību pār bērnu, tādēļ bērnam būtu jāpamet Savienības teritorija, ja trešās valsts valstspiederīgā vecākam netiktu piešķirtas uzturēšanās tiesības?”

37. Pēc iesniedzējtiesas lūguma Tiesas priekšsēdētājs saskaņā ar Tiesas Reglamenta 53. panta 3. punktu nolēma, ka šī lieta ir jāizskata prioritārā kārtībā.

38. Rakstveida apsvērumus ir iesniegušas *H. C. Chavez Vilchez* un *Y. R. L. Wip*, Nīderlandes, Beļģijas, Dānijas, Lietuvas, Polijas un Apvienotās Karalistes valdības, kā arī Eiropas Komisija. *H. C. Chavez Vilchez* un *Y. R. L. Wip*, Dānijas, Francijas, Lietuvas, Nīderlandes, Polijas, Apvienotās Karalistes un Norvēģijas valdības, kā arī Komisijas mutvārdu apsvērumi tika uzklauti tiesas sēdē, kas notika 2016. gada 10. maijā.

IV – Analīze

39. Vispirms es izvērtēšu premisas, uz kurām iesniedzējtiesa ir balstījusi savu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, pēc tam pievērsoties tās Tiesai uzdoto jautājumu būtiskajiem aspektiem.

A – Ievada apsvērumi

40. Vispirms ir jāatgādina, ka vienīgi iesniedzējtiesas kompetencē ir konstatēt un izvērtēt faktus pamatlietā, kā arī interpretēt un piemērot valsts tiesības⁸.

6 — Spriedums, 2011. gada 8. marts (C-34/09, EU:C:2011:124).

7 — Spriedums, 2011. gada 15. novembris (C-256/11, EU:C:2011:734).

8 — Nesenu piemēru šīs pastāvīgās judikatūras ilustrācijai skat. 2016. gada 8. jūnija spriedumā *Hünnebeck* (C-479/14, EU:C:2016:412, 36. punkts).

41. Šajos apstākļos es veikšu analīzi trīs etapos. Pirmkārt, es norādišu uz bērna interešu prioritātes principu. Otrkārt, lai labāk izprastu situācijas pamatlietās, es izvērtēšu šo situāciju nevienmērīgumu. Treškārt, es atspoguļošu šo situāciju kontekstu, norādot iesniedzējtiesas apsvērumus par Nīderlandes tiesisko regulējumu un administratīvo praksi, kā arī prasītāju pamatlietās lūgumu piešķirt uzturēšanās tiesības iznākumu uzsāktajās procedūrās saistībā ar ārvalstnieku tiesībām.

1) Bērna interešu prioritātes princips

42. Bērna interešu prioritāte ir viens no Savienības tiesību sistēmu piesātinājumiem⁹.

43. Pirmkārt, visas dalībvalstis ir ratificējušas Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par bērna tiesībām, kas noslēgta Ņujorkā 1989. gada 20. novembrī (turpmāk tekstā – “konvencija par bērna tiesībām”)¹⁰. Saskaņā ar šīs konvencijas 3. panta 1. punktu “visās darbībās attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātas iestādes, kas nodarbojas ar sociālās nodrošināšanas jautājumiem, tiesas, administratīvās vai likumdošanas iestādes, uzmanība pirmkārt tiek veltīta tam, lai vislabāk nodrošinātu bērna intereses”¹¹. Turklāt Tiesai jau ir bijusi iespēja atgādināt, ka konvencija par bērna tiesībām ir saistoša katrai dalībvalstij un ka tā ir ietverta to starptautisko dokumentu skaitā cilvēktiesību aizsardzības jomā, ko Tiesa ņem vērā, piemērojot vispārējos Savienības tiesību principus¹².

44. Otrkārt, LES 3. panta 3. punkta, kura pirmajā daļā ir noteikts, ka “Savienība izveido iekšējo tirgu”, otrajā daļā ir paredzēts, ka Savienība “apkaros sociālo atstumtību un diskrimināciju un veicina sociālo taisnīgumu un aizsardzību, sieviešu un vīriešu līdztiesību, paaudžu solidaritāti un *bērnu tiesību aizsardzību*”. Turklāt bērna tiesības ir nostiprinātas Hartā¹³. Tās 24. pantā ir atzīts, ka bērni ir neatkarīgi un patstāvīgi tiesību subjekti. Šajā pantā arī ir noteikts, ka bērna interešu prioritātei ir jābūt primāram apsvērumam valsts iestāžu un privātpersonu darbībā¹⁴.

45. Šajā sakarā Tiesa uzskata bērna interešu prioritātes principu par prizmu, caur kuru ir jāaplūko Savienības tiesību normas¹⁵.

9 — Savienības *acquis* apkopojumu attiecībā uz bērna tiesībām skat. *EU acquis and policy documents on the rights of the child*, Eiropas Komisija, Tieslietu ĢD, 2015. gada decembris, 1.–83. lpp.

10 — Šī konvencija stājās spēkā 1990. gada 2. septembrī.

11 — Šīs pašas konvencijas 9. panta 1. punktā ir noteikts, ka “dalībvalstis nodrošina, lai nevienam bērnam netiktu šķirts no vecākiem pret viņu gribu, izņemot tos gadījumus, kad kompetentas iestādes, kas pakļautas tiesas kontrolei, saskaņā ar attiecīgiem tiesību aktiem un procedūrām nolēm, ka šāda šķiršana ir bērna interesēs. Šāds lēmums var būt nepieciešams īpašos gadījumos, piemēram, tad, ja vecāki nežēlīgi izturas pret bērnu vai nerūpējas par viņu vai ja vecāki dzīvo šķirti un ir jāizlemj jautājums par bērna dzīvesvietu”.

12 — Skat. spriedumu, 2006. gada 27. jūnijs, Parlaments/Padome (C-540/03, EU:C:2006:429, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).

13 — Protams, Hartas noteikumi saskaņā ar tās 51. panta 1. punktu attiecas uz dalībvalstīm tikai gadījumos, kad tās īsteno Savienības tiesības. Tomēr aplūkojamajā gadījumā, ja, izvērtējot situācijas pamatlietās, tiek secināts, ka šīs situācijas ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā, iesniedzējtiesai ir jāizvērtē, vai prasītāju pamatlietās atvasināto uzturēšanās tiesību un konkrēto viņu lūgto pabalstu atteikums neapdraud Hartas 7. pantā paredzētās tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību. Šajā ziņā skat. spriedumu, 2011. gada 15. novembris, *Dereci* u.c. (C-256/11, EU:C:2011:734, 72. punkts).

14 — Skat. arī Komisijas 2011. gada 15. februāra paziņojumu Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES plāns par bērnu tiesībām” [COM(2011) 60, galīgā redakcija, 3. lpp.].

15 — Saistībā ar nepilngadīgu bērnu, kuri nekad nav izmantojuši savas brīvas pārvietošanās tiesības un vienmēr ir dzīvojuši savas valstspiederības dalībvalstī, tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanos skat. 2012. gada 6. decembra spriedumu *O. u.c.* (C-356/11 un C-357/11, EU:C:2012:776, 76. – 78. lpp.). Par to pašu saistībā ar preču brīvu apriti skat. 2008. gada 14. februāra spriedumu *Dynamic Medien* (C-244/06, EU:C:2008:85, 39.–42. un 52. punkts). Saistībā ar Padomes 2003. gada 27. novembra Regulu (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (OV 2003, L 338, 1. lpp.) skat. it īpaši 2009. gada 2. aprīļa spriedumu *A.* (C-523/07, EU:C:2009:225, 61. un 64. punkts).

46. Precīzāk, ciktāl ir runa par Savienības pilsonību un LESD 20. un 21. pantu, Tiesas interpretācija pieļauj Līgumu noteikumu un atvasināto tiesību vienotu piemērošanu¹⁶. Pēc mana ieskata, it īpaši svarīgi uzsvērt, ka Tiesa jau ir norādījusi, ka “[bērns, kurš ir Savienības pilsonis] var izmantot [Savienības] tiesību garantētās *brīvas pārvietošanās un uzturēšanās tiesības*. Dalībvalsts pilsoņa spēja būt par tādu tiesību subjektu, ko garantē Līgums un sekundārie tiesību akti personu brīvas pārvietošanās jomā, nevar būt pakļauta nosacījumam, ka šai personai jāsasniedz nepieciešamais vecums, lai tā būtu rīcībspējīga pati īstenot minētās tiesības”¹⁷.

47. Šis princips kalpos par manas analīzes sākumpunktu.

2) Pamatlietu situāciju neviendabīgums

48. Vispirms jāprecizē, ka, ciktāl tiek izvērtētas situācijas pamatlietās, to neviendabīgums ir acīmredzams.

49. Protams, kā tas izriet no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, astoņas prasītājas pamatlietās ir trešo valstu valstspiederīgās, kurām nav derīgu uzturēšanās atļauju¹⁸, un mātes vismaz vienam nepilngadīgam bērnam (no trīs līdz septiņu gadu vecumam), kurš ir Savienības pilsonis un kurš dzīvo pats savā valstī, aplūkojamajā gadījumā – Nīderlandes Karalistē. Visiem šiem bērniem paternitāti ir atzinuši to tēvi, Nīderlandes pavalstnieki, bet bērni dzīvo kopā ar savām mātēm, kuras ir uzņēmušās ikdienas un faktiskās rūpes par viņiem. Visās situācijās laika posmā, uz ko attiecas atteikumi piešķirt konkrētos pabalstus, tēvs nekad nebija dzīvojis vai vairs nedzīvoja ģimenē kopā ar bērnu un māti.

50. Papildus šīm analogijām situācijām pamatlietās ir arī zināms skaits specifisku iezīmju, kuras ir jāņem vērā.

51. Pirmkārt, kas attiecas uz Nīderlandes valstspiederīgo tēvu situāciju, viņu pienesumu savu bērnu uzturēšanas izdevumos un uz šo bērnu aizgādību, no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka saziņa starp šiem bērniem un viņu tēviem notiek vai nu bieži¹⁹, vai reti, vai pat nenotiek nemaz²⁰. Proti, vienā gadījumā tēvs nav bijis atrodams²¹, bet citā gadījumā viņš ir ticis iekļauts aprūpes programmā²². Trīs gadījumos tēvs ir piedalījies bērna uzturēšanas izdevumos²³, bet pārējos gadījumos

16 — Jāatzīmē, ka Savienības tiesību sistēmas vienotībai ir jāizriet no Savienības tiesību izpratnes “nevis to kopumā, bet gan kā kopumam”. Šajā ziņā skat. Simon, D., “Cohérence et ordre juridique communautaire”, *Le droit, les institutions et les politiques de l'Union européenne face à l'impératif de cohérence*, Michel, V. (zin. red.), Presses universitaires de Strasbourg, 2009, 25.–40. un it īpaši 30. lpp. Šajā sakarā *Pierre Pescatore* ir uzsvēris tiesas nozīmi tādas kompleksas tiesību sistēmas vienotības garantēšanā, kuru veido vairāku tiesību sistēmu mijiedarbība. Skat. Pescatore, P., *Le droit de l'intégration. Émergence d'un phénomène nouveau dans les relations internationales selon l'expérience des Communautés européennes*, A. W. Sijthoff-Leiden, 1972, 82. lpp.

17 — Skat. spriedumu, 2004. gada 19. oktobris, *Zhu un Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 20. punkts un tajā minētā judikatūra). Mans izcēlums.

18 — Tā tas ir *U. Nikolic*, *X. V. García Pérez*, *J. Uwituze*, *I. O. Enowassam* un *A. E. Guerrero Chavez* gadījumos. Attiecībā uz *H. C. Chavez-Vilchez*, *P. Pinas* un *Y. R. L. Wip* skat. šo secinājumu 52. punktu.

19 — No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka tā tas ir *Shalomie*, *Joe*, *Philomena* un *Salamo* gadījumos. Skat. šo secinājumu 28.–30. punktu.

20 — Saskaņā ar iesniedzējtiesas norādīto tā tas ir *Angelina*, *Angely* un *Habibatou* gadījumos. Skat. šo secinājumu 23., 26. un 27. punktu.

21 — Attiecībā uz *Schwencke* k-gu, *Angely* tēvu, tiesas sēdē tika uzsvērts, ka *X. V. García Pérez* ir cietusi no vardarbības ģimenē. Turklāt no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka iedzīvotāju reģistrā ir norādīts, ka *Schwencke* k-gs ir devies uz Kostariku 2009. gada 8. jūlijā. Skat. šo secinājumu 26. punktu.

22 — Šajā sakarā tiesas sēdē *U. Nikolic* pārstāvis paskaidroja, ka *Esther* tēvs *F. van de Pluijm* ir jauns vecāks, kurš ir ievietots iestādē ilgstošai ārstēšanai, tādēļ ir izslēgts, ka viņš varētu uzņemties rūpes par bērnu.

23 — Kā izriet no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, atbilstošie *Shalomie*, *Joe*, *Philomena* un *Salamo* tēvi piedalās šo uzturēšanas izdevumu segšanā. Skat. šo secinājumu 28.–30. punktu.

nekāda pienesuma nav bijis²⁴. Dīvos no astoņiem gadījumiem vecāki aizgādību īsteno kopīgi²⁵, savukārt pārējos gadījumos to faktiski un ikdienā īsteno vienīgi māte²⁶. Vienā gadījumā māte īsteno faktisko aizgādību pār bērnu un abi divi dzīvo pie bērna tēva patēva un brāļa²⁷. Vairumā gadījumu bērni kopā ar māti ir dzīvojuši krīzes centros²⁸.

52. Otrkārt, attiecībā uz *prasītāju pamatlietās situāciju Savienības teritorijā* no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu arī izriet, ka 2011. gada 17. maijā *P. Pinas* tika izdota terminēta uzturēšanās atļauja Nīderlandē. Turklāt *Y. R. L. Wip* un *H. C. Chavez-Vilchez* pārstāvji, kā arī Nīderlandes valdība tiesas sēdē norādīja, ka pašlaik viņu uzturēšanās statuss ir likumīgs. Proti, *Y. R. L. Wip* nesen esot ieguvusi uzturēšanās atļauju Beļģijā, kur viņa strādā un dzīvo ar savu meitu²⁹. Savukārt *H. C. Chavez-Vilchez* ir saņēmusi uzturēšanās atļauju Nīderlandē uz ECPAK 8. panta pamata, un viņai ir darbs Beļģijā.

53. Visbeidzot, treškārt, attiecībā uz *H. C. Chavez-Vilchez* un *Y. R. L. Wip* meitu *īpašo situāciju* jāuzsver, ka, šķiet, viņas abas ir izmantojušas savas brīvas pārvietošanās tiesības.

54. Pēcāk es atgriezīšos pie šo aspektu ietekmes uz pamatlietām.

3) Nīderlandes valsts administratīvo iestāžu ārvalstnieku tiesību prakse un procedūras

55. Attiecībā uz, pirmkārt, *administratīvo iestāžu praksi* iesniedzējtiesa norāda, ka Nīderlandē spriedumus *Ruiz Zambrano*³⁰ un *Dereci* u.c.³¹ dažādas administratīvās iestādes interpretē šauri un uzskata, ka šī judikatūra ir piemērojama vienīgi gadījumos, kad Nīderlandes valstspiederīgais tēvs saskaņā ar objektīviem kritērijiem nav spējīgs uzņemties rūpes par Nīderlandes valstspiederīgo bērnu, jo viņš, piemēram, atrodas ieslodzījumā, ir ievietots aprūpes iestādē vai slimnīcā vai ir miris. Citās situācijās trešās valsts valstspiederīgajam vecākam pārliecinoši ir jāpierāda, ka Nīderlandes valstspiederīgais tēvs pat ar iespējamu trešo personu palīdzību nav spējīgs uzņemties rūpes par Nīderlandes valstspiederīgo bērnu. Proti, iesniedzējtiesas ieskatā, Cirkulārā par ārvalstniekiem ir paredzēts, ka pienākums pierādīt to, ka Nīderlandes valstspiederīgais vecāks praktiski nav spējīgs uzņemties rūpes par Nīderlandes valstspiederīgo bērnu, gulstas uz trešās valsts valstspiederīgo vecāku.

56. Iesniedzējtiesa piebilst, ka pamatlietās par palīdzības un pabalstu piešķiršanu atbildīgajām iestādēm, proti, konkrētajām pašvaldību izpilddirekcijām un *SvB*, pamatojoties uz ieinteresēto personu tām paziņoto informāciju, saskaņojot to ar *IND*, ir bijis jāveic pietiekams izvērtējums, lai noskaidrotu, vai uzturēšanās tiesības Nīderlandē var tikt iegūtas uz LESD 20. panta pamata. Atsevišķos gadījumos *IND* pēc pieprasījuma šīm iestādēm ir sniegusi atzinumu. Nereti vērtējums jau ir bijis veikts kādas no prasītājam uzsāktajā ārvalstnieku tiesību procedūrā. Savā uzturēšanās tiesību vērtējumā *IND* piemēro Cirkulārā par ārvalstniekiem ietvertos norādījumus.

24 — Saskaņā ar iesniedzējtiesas faktu aprakstu tā tas ir *Angelina*, *Shine*, *Esther*, *Angely* un *Habibatou* gadījumos. Skat. šo secinājumu 23.–27. punktu.

25 — No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka aizgādība tiek īstenota kopīgi *Shine* un *Philomena* situācijās. Tomēr jāatzīmē, ka *Philomena* kopā ar savu māti dzīvo krīzes centrā. Skat. šo secinājumu 24. un 29. punktu.

26 — Vienīgi māte īsteno aizgādību pār *Angelina*, *Esther*, *Angely*, *Habibatou*, *Shalomie* un *Joe*, kā arī *Salamo* gadījumos. Skat. šo secinājumu 23., 25.–28. un 30. punktu.

27 — Šādā situācijā atrodas *A. E. Guerrero Chavez* un viņas dēls *Salamo*. Skat. šo secinājumu 30. punktu.

28 — Šāda ir *Angelina*, *Esther*, *Angely*, *Habibatou* un *Philomena* situācija.

29 — No *Y. R. L. Wip* rakstveida apsvērumiem izriet, ka ir noraidīts arī viņas lūgums piešķirt uzturēšanās atļauju Nīderlandē atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas (turpmāk tekstā – “ECPAK”) (parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī) 8. pantam. Valsts iestāde ir secinājusi, ka attiecības starp tēvu un *Y. R. L. Wip* meitu *Shalomie* ir nepietiekamas, lai atzītu ģimenes dzīves esamību.

30 — Spriedums, 2011. gada 8. marts (C-34/09, EU:C:2011:124).

31 — Spriedums, 2011. gada 15. novembris (C-256/11, EU:C:2011:734).

57. Otrkārt, attiecībā uz *uzturēšanās atļauju pieteikumiem* ārvalstnieku tiesību procedūrās iesniedzējtiesa paskaidro, ka aplūkojamajā gadījumā konkrētās pašvaldību izpilddirekcijas, SvB un IND par nozīmīgu nav uzskatījušas faktu, ka par Savienības pilsoni bērnu ikdienā un faktiski rūpējas nevis Savienības pilsonis tēvs, bet gan trešās valsts valstspiederīgā māte. Proti, tās nav uzskatījušas par svarīgu izvērtēt saskarsmes biežumu starp bērnu un tēvu, to, cik tēvs ir piedalījies viņa uzturēšanā un audzināšanā, un vai viņš ir bijis gatavs uzņemties rūpes par bērnu. Tāpat par nozīmīgu nav uzskatīts fakts, ka tēvam nav bērna aizgādības tiesību, jo neesot pārliecinoši pierādīts, ka viņam tās nevarētu piešķirt. Trešās valsts valstspiederīgajam vecākam, kurš ir uzņēmies rūpes par bērnu, esot jāpierāda, ka Nīderlandes valstspiederīgais vecāks praktiski nevar uzņemties rūpes par bērnu. Tikai tādā gadījumā, ja trešās valsts valstspiederīgā māte pārliecinoši pierāda, ka pastāv objektīvi šķēršļi tam, lai tēvs īstenotu aizgādību pār bērnu, var tikt atzīts, ka bērns no viņas ir atkarīgs tik lielā mērā, ka viņam faktiski būs jāpamet Savienība, ja šim vecākam netiks piešķirtas uzturēšanās tiesības.

58. Ievērojot pamatlietu situāciju neviendabīgumu, kā arī iesniedzējtiesas nolēmumā izklāstīto Nīderlandes administratīvās prakses specifiku, ir jāpārlicinās, vai nepilngadīgie bērni, Savienības pilsoņi, un viņu mātes, trešo valstu valstspiederīgās, kuras vienas pašas īsteno aizgādību, ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā. Šajā sakarā es izvērtēju, pirmkārt, attiecīgi *H. C. Chavez-Vilchez* un *Y. R. L. Wip* meitu atsevišķos gadījumus no LESD 21. panta un Direktīvas 2004/38 viedokļa un, otrkārt, to bērnu gadījumus, kas vienmēr kopā ar savām mātēm ir dzīvojuši dalībvalstī, kuras valstspiederība viņiem ir, no LESD 20. panta skatpunkta.

B – *H. C. Chavez-Vilchez un Y. R. L. Wip un viņu meitu situācijas izvērtējums no LESD 21. panta 1. punkta un Direktīvas 2004/38 viedokļa*

59. Kā Tiesa vairākkārt ir norādījusi, pat ja iesniedzējtiesa savus jautājumus formāli ir uzdevusi tikai par LESD 20. panta interpretāciju, šāds apstāklis neliedz Tiesai sniegt valsts tiesai Savienības tiesību interpretāciju, kas tai var būt noderīga, izspriežot iztiesājamo lietu, neatkarīgi no tā, vai šī tiesa ir uz šīm tiesībām atsaukusies savu jautājumu formulējumā³².

60. Vispirms atgādināšu, ka saskaņā ar Direktīvas 2004/38 preambulas 3. apsvērumu šīs direktīvas mērķis ir vienkāršot un nostiprināt visu Savienības pilsoņu brīvas pārvietošanās un uzturēšanās tiesības. Šīs tiesības, kā es to esmu atzīmējis šo secinājumu 46. punktā, piemīt arī nepilngadīgajiem Savienības pilsoņiem³³.

1) Par *H. C. Chavez-Vilchez* meitas brīvas pārvietošanās tiesību izmantošanas ietekmi

61. Saistībā ar *H. C. Chavez-Vilchez* meitu es uzskatu, ka gan tāpēc, ka viņa ir izmantojusi savas tiesības brīvi pārvietoties, līdz 2011. gadam dzīvojot Vācijā, dalībvalstī, kurā strādā viņas tēvs³⁴, gan arī tāpēc, ka iesniedzējtiesa ir konstatējusi, ka pašlaik viņa kopā ar māti dzīvo Beļģijā, kur mātei ir darbs, Direktīva 2004/38 ir piemērojama *H. C. Chavez-Vilchez* kā Savienības pilsoni pavadošajam ģimenes loceklim saskaņā ar šīs direktīvas 2. panta 2) punktu³⁵. Tomēr manā ieskatā Direktīvas 2004/38 piemērošanas sekas *H. C. Chavez-Vilchez* un viņas meitai atšķiras atkarībā no aplūkotās pārvietošanās brīža.

32 — Šajā ziņā skat. it īpaši spriedumus, 2013. gada 19. septembris, *Betriu Montull* (C-5/12, EU:C:2013:571, 41. punkts), kā arī 2013. gada 1. oktobris, *Alopa un Moudoulou* (C-86/12, EU:C:2013:645, 20. punkts).

33 — Skat. spriedumu, 2004. gada 19. oktobris, *Zhu un Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 20. punkts un tajā minētā judikatūra).

34 — Jānorāda, ka ne lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, ne Tiesas lietas materiālos nav norādīts, vai *H. C. Chavez-Vilchez* meitas piedzimšanas dalībvalsts ir Vācijas Federatīvā Republika vai Nīderlandes Karaliste. Katrā ziņā no šā lūguma izriet, ka *H. C. Chavez-Vilchez* meitai ir Nīderlandes valstspiederība un ka viņas tēvs, Nīderlandes valstspiederīgais, ir atzinis paternitāti.

35 — Šajā sakarā atgādinu, ka tiesības, ar kurām Savienības pilsoņu regulējošās Savienības tiesību normas iespējami apveltī trešo valstu valstspiederīgos, ir nevis patstāvīgas tiesības, bet gan no Savienības pilsoņa pārvietošanās brīvības īstenošanas atvasinātas tiesības. Skat. it īpaši spriedumus, 2013. gada 8. maijs, *Ymeraga u.c.* (C-87/12, EU:C:2013:291, 35. punkts), 2013. gada 1. oktobris, *Alopa un Moudoulou* (C-86/12, EU:C:2013:645, 22. punkts), kā arī 2014. gada 12. marts, *O. un B.* (C-456/12, EU:C:2014:135, 36. punkts).

62. Tā kā pašlaik *H. C. Chavez-Vilchez* strādā Beļģijā un tā kā līdz ar to nav iespējams izslēgt, ka viņa dzīvo šajā dalībvalstī kopā ar savu meitu, ņemot vērā to, ka *H. C. Chavez-Vilchez* nesen ir ieguvusi uzturēšanās atļauju Nīderlandē uz ECPAK 8. panta pamata, ir jāuzsver, ka iespējamai dzīvesvietai Beļģijā var būt nozīme tikai divos gadījumos: vai nu saistībā ar eventuāli iesniegtu uzturēšanās atļaujas pieteikumu šajā dalībvalstī, vai arī, lai, ievērojot viņas likumīgo uzturēšanos Nīderlandē, izvērtētu Tiesas judikatūrā nostiprinātos LESD 20. panta interpretācijas kritērijus³⁶.

63. Kas attiecas uz *H. C. Chavez-Vilchez* meitas pārvietošanās brīvības īstenošanu, no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu un no rakstveida un mutvārdu apsvērumiem izriet, ka viņa līdz 2011. gadam uzturējās Vācijā, dalībvalstī, kurā dzīvo un strādā viņas tēvs, kad šis pēdējais viņu kopā ar māti piespieda pamest ģimenes mājokli³⁷. Pēc tam savas mātes pavadībā viņa atgriezās Nīderlandē, dalībvalstī, kuras valstspiederīgā viņa ir.

64. Manuprāt, šo *H. C. Chavez-Vilchez* un viņas meitas pārvietošanos uz Vāciju ir lietderīgi analizēt Direktīvas 2004/38 gaismā. Proti, šāda analīze iesniedzējtiesai varētu noderēt saistībā ar tās ietekmi uz laikposmiem, ko aptver pamatlīstās iesniegtie lūgumi piešķirt pabalstus.

a) Īsa judikatūras atgāzne par Direktīvas 2004/38 piemērojamību gadījumos, kad Savienības pilsonis, kurš faktiski un iepriekš ir izmantojis savu pārvietošanās brīvību, dodas uz dalībvalsti, kuras valstspiederība viņam ir

65. Atgādinu, ka attiecībā uz Savienības pilsoņa ģimenes locekļu, kuri nav nevienas dalībvalsts valstspiederīgie, iespējamām tiesībām Direktīvas 2004/38 preambulas 5. apsvērumā ir uzsvērts, ka ikviena Savienības pilsoņa tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā būtu jāpiešķir arī viņu ģimenes locekļiem neatkarīgi no to valstiskās piederības, lai tās varētu īstenot, ievērojot objektīvus cienas nosacījumus³⁸.

66. Saskaņā ar Tiesas judikatūru tiesības uz ģimenes locekļa, kurš ir trešās valsts valstspiederīgais, pavadību tiek piešķirtas gan nodarbinātam³⁹, gan nenodarbinātam⁴⁰ Savienības pilsonim, kas atgriežas dalībvalstī, kuras valstspiederība viņam ir, pēc tam, kad viņš ir īstenojis savu pārvietošanās brīvību citā dalībvalstī, kurā viņš ir uzturējies kopā ar šo ģimenes locekli⁴¹. Tātad šī judikatūra attiecas uz pilsonim

36 — Šajā sakarā, tā kā pašlaik *H. C. Chavez-Vilchez* ir uzturēšanās atļauja Nīderlandē, ir maz ticams, ka viņas meitai varētu rasties pienākums faktiski pamest Savienības teritoriju vispār, kas viņai tādējādi liegtu baudīt galvenās no viņas kā Savienības pilsoņa statusa izrietošās tiesības.

37 — No *H. C. Chavez-Vilchez* rakstveida apsvērumiem izriet, ka, tā kā viņa kopā ar savu meitu bija bez pajumtes, Vācijas palīdzības un policijas dienesti uzskatīja, ka būs labāk, ja *Angelina* un viņas māte dosies uz Nīderlandi, jo tur kā Nīderlandes valstspiederīgā *Angelina* varēja baudīt visas tiesības.

38 — Skat. spriedumus, 2008. gada 25. jūlijs, *Metock* u.c. (C-127/08, EU:C:2008:449, 83. punkts), un 2014. gada 18. decembris, *McCarthy* u.c. (C-202/13, EU:C:2014:2450, 33. punkts).

39 — Skat. spriedumu, 1992. gada 7. jūlijs, *Singh* (C-370/90, EU:C:1992:296). Šajā spriedumā Tiesa secināja, ka pilsonim, kas atgriežas dalībvalstī, kuras valstspiederība viņam bija, lai būtu pašnodarbināta persona, pēc tam, kad viņš kādu laiku bija bijis darba ņēmējs citā dalībvalstī, saskaņā ar Līgumiem un atvasinātajām tiesībām bija tiesības, ka viņu pavadā viņa laulātais, trešās valsts valstspiederīgais, ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi ir paredzēti atvasinātajās tiesībās.

40 — Skat. spriedumu, 2007. gada 11. decembris, *Eind* (C-291/05, EU:C:2007:771). Šajā spriedumā Tiesa secināja, ka dalībvalsts valstspiederīgajam, kurš, būdams nodarbināts citā dalībvalstī, bija uzaicinājis savu meitu no trešās valsts, atgriežoties dalībvalstī, kuras valstspiederība viņam bija un kurā viņš nebija nodarbināts, bija tiesības uz to, ka viņa viņu pavadā.

41 — Šis judikatūras analīzi skat. manu secinājumu lietā *McCarthy* u.c. (C-202/13, EU:C:2014:345) 61.–88. punktā.

piešķirtām tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanas pēc tam, kad iepriekš ir izmantota pārvietošanās brīvība, un tā izriet no aizlieguma radīt šķēršļus. Direktīvu 2004/38 šajā judikatūrā Tiesa ir piemērojusi pēc analogijas⁴². Tagad ir jāanalizē judikatūra, kurā Tiesa šo direktīvu ir interpretējusi plašāk, to piemērojot nevis pēc analogijas, bet tieši.

b) Par Direktīvas 2004/38 5. panta piemērojamību gadījumā, kad Savienības pilsonis nepilngadīgs bērns, kurš faktiski un iepriekš ir izmantojis savu pārvietošanās brīvību, trešās valsts valstspiederīgā augšupējā radnieka pavadībā, kurš viens pats īsteno aizgādību pār viņu, dodas uz dalībvalsti, kuras valstspiederība viņam ir

67. Kas attiecas uz Direktīvas 2004/38 6. pantā paredzētajām īstermiņa ieceļošanas un uzturēšanās tiesībām, spriedumā *McCarthy* u.c.⁴³ Tiesa piemēroja Direktīvu 2004/38 trešās valsts valstspiederīgajam Savienības pilsoņa ģimenes loceklim. Šajā spriedumā Tiesa sniedza Direktīvas 2004/38 saskaņotu interpretāciju, ievērojot Savienības tiesību avotu sistēmu, kā arī Savienības pilsonībai piemētošo lomu. Pirmkārt, Tiesa atgādināja, ka “Direktīvas 2004/38 mērķis, kā tas izriet no pastāvīgās judikatūras, ir atvieglot pamattiesību un individuālo tiesību brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā īstenošanu, kas Savienības pilsoņiem tieši ir piešķirtas LESD 21. panta 1. punktā, un nostiprināt minētās tiesības⁴⁴. Otrkārt, tā ir atgādinājusi, ka, “ņemot vērā [šīs direktīvas] kontekstu un izvirzītos mērķus, [tās] normas nevar interpretēt ierobežotā veidā un katrā gadījumā tām nedrīkst liegt to lietderīgo iedarbību⁴⁵. Treškārt, šajā kontekstā Tiesa ir secinājusi, ka “tādējādi no [Direktīvas 2004/38 5. panta] nekādā ziņā neizriet, ka Savienības pilsoņa ģimenes locekļu, kas nav nevienas dalībvalsts valstspiederīgie, ieceļošanas tiesības būtu ierobežotas un attiektos tikai uz dalībvalstīm, kuras nav Savienības pilsoņa izcelsmes dalībvalsts”.

68. Šajā sakarā es uzskatu, ka Direktīva 2004/38 ir piemērojama trešo valstu valstspiederīgajiem Savienības pilsoņa ģimenes locekļiem šīs direktīvas 2. panta 2. punkta izpratnē gadījumā, kad Savienības pilsonis, kurš iepriekš ir īstenojis brīvas pārvietošanās tiesības, pēc faktiskas uzturēšanās citā dalībvalstī kopā ar savas ģimenes locekļiem dodas uz dalībvalsti, kuras valstspiederīgais viņš ir.

69. Aplūkojamajā gadījumā ir jautājums par to, vai fakts, ka *H. C. Chavez-Vilchez* meita ir izmantojusi savas brīvas pārvietošanās tiesības, kopā ar saviem vecākiem uzturoties Vācijā, dalībvalstī, kurā viņas tēvs dzīvo un veic nealgotu darbu, viņai pašai un viņas mātei ļauj baudīt Direktīvas 2004/38 aizsardzību, atgriežoties Nīderlandē – dalībvalstī, kuras valstspiederība viņai ir.

70. Es uzskatu, ka atbilde ir apstiprinoša.

42 — 1992. gada 7. jūlija spriedumā *Singh* (C-370/90, EU:C:1992:296) atvasinātās uzturēšanās tiesības Tiesa atzina, pamatojoties uz EEKL 52. pantu (pašlaik LESD 49. pants) un Padomes 1973. gada 21. maija Direktīvu 73/148/EEK par dalībvalstu pilsoņu pārvietošanās un dzīvesvietas Kopienā ierobežojumu atcelšanu saistībā ar uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanu (OV 1973, L 172, 14. lpp.), kas tika atcelta un aizstāta ar Direktīvu 2004/38. 2007. gada 11. decembra spriedumā *Eind* (C-291/05, EU:C:2007:771) pamatojums ir balstīts uz noteikumiem gan Līgumos (EKL 39. pants, pašlaik LESD 45. pants), gan Padomes 1968. gada 15. oktobra Regulā (EEK) Nr. 1612/68 par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Kopienā (OV 1968, L 257, 2. lpp.), kas grozīta ar Direktīvu 2004/38. 2014. gada 12. marta spriedumā *O. un B.* Tiesa secināja, ka LESD 21. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādejādi, ka situācijā, kurā Savienības pilsonis ir izveidojis vai nostiprinājis ģimenes dzīvi ar trešās valsts valstspiederīgo, ar faktisku uzturēšanos dalībvalstī, kas nav tā, kuras pilsonis viņš ir, atbilstoši Direktīvas 2004/38 7. panta 1. un 2. punktā vai 16. panta 1. un 2. punktā paredzētajiem nosacījumiem, Direktīvas 2004/38 noteikumi ir piemērojami pēc analogijas, ja šis Savienības pilsonis kopā ar savu attiecīgo ģimenes locekli atgriežas dalībvalstī, kuras valstspiederīgais viņš ir. Šajā sakarā skat. manu secinājumu lietā *McCarthy* u.c. (C-202/13, EU:C:2014:345) 77. un nākamos punktus.

43 — Spriedums, 2014. gada 18. decembris (C-202/13, EU:C:2014:2450).

44 — Skat. spriedumu, 2014. gada 18. decembris, *McCarthy* u.c. (C-202/13, EU:C:2014:2450, 31. punkts). Skat. arī spriedumu, 2014. gada 12. marts, *O. un B.* (C-456/12, EU:C:2014:135, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).

45 — Skat. spriedumu, 2008. gada 25. jūlijs, *Metock* u.c. (C-127/08, EU:C:2008:449, 84. punkts).

71. Protams, atšķirībā no *McCarthy* k-dzes⁴⁶, arī trešās valsts valstspiederīgās un Savienības pilsoņa ģimenes locekles, kurai bija derīga dalībvalsts iestāžu atbilstoši Direktīvas 2004/38 10. pantam izsniegta uzturēšanās atļauja, no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu neizriet, ka ieceļošanas brīdī Nīderlandē *H. C. Chavez-Vilchez* bija ceļošanas dokuments šīs direktīvas 5. panta izpratnē. Tomēr, pēc manām domām, Direktīvas 2004/38 5. panta 1. un 4. punkta interpretācija kopsakarā būtu ļāvusi *H. C. Chavez-Vilchez* baudīt istermiņa ieceļošanas un uzturēšanās tiesības Nīderlandes Karalistes teritorijā. Proti, šīs pašas direktīvas 5. panta 4. punktā ir paredzēts, ka, “ja Savienības pilsonim vai ģimenes loceklim, kas nav nevienas dalībvalsts valstspiederīgais, nav vajadzīgo ceļošanas dokumentu vai attiecīgā gadījumā nav vajadzīgo vīzu, attiecīgā dalībvalsts pirms šo personu nosūtīšanas atpakaļ sniedz tām visas pienācīgās iespējas iegūt vajadzīgos dokumentus vai nogādāt tām šos dokumentus pienācīgā laikposmā, vai citādi apstiprināt vai pierādīt, ka tām ir brīvas pārvietošanās un uzturēšanās tiesības”.

72. Tādējādi kā nepilngadīgai Savienības pilsoni, kas ir pārvietojušies Savienības iekšienē⁴⁷ un kas, nelaimīgu apstākļu spiesta⁴⁸, atgriežas dalībvalstī, kuras valstspiederība viņai ir, *H. C. Chavez-Vilchez* meitai bija tiesības, lai attiecībā uz viņu tiktu piemērots LESD 21. panta 1. punkts un Direktīvas 2004/38 5. panta 1. un 4. punkts, un līdz ar to viņas mātei bija istermiņa ieceļošanas un uzturēšanās tiesības, lai māte kā meitas faktiskais aizgādānis varētu atrast darbu, kas viņai sniegtu iespēju gūt pietiekamus līdzekļus, lai neklētu par slogu Nīderlandes Karalistes sociālās palīdzības sistēmai⁴⁹.

73. Gadījumos, kad Direktīvas 2004/38 6. pantā paredzētajā trīs mēnešu laikā trešās valsts valstspiederīgajam augšupējam radniekam neizdodas iegūt pietiekamus līdzekļus, lai baudītu šajā direktīvā paredzēto aizsardzību, es uzskatu, ka LESD 21. pants pieļauj atteikt šim augšupējam radniekam uzturēšanās tiesības, pat ja viņš faktiski īsteno aizgādību pār Savienības pilsoni nepilngadīgu bērnu, kurš dzīvo kopā ar viņu.

74. Tomēr šajos gadījumos Savienības pilsoņa bērna un viņa augšupējā radnieka situācija būtu jāizvērtē LESD 20. panta gaismā. Taču, kā jau tika norādīts, *H. C. Chavez-Vilchez* nesen ir ieguvusi uzturēšanās atļauju Nīderlandē uz ECPAK 8. panta pamata. Līdz ar to man nešķiet, ka ir nepieciešams pārbaudīt, vai LESD 20. panta gaismā “izņēmuma kārtā viņai nevarētu tikt piešķirtas šādas tiesības, jo citādi netiktu ievērota [bērna] Savienības pilsonības lietderīgā iedarbība tādēļ, ka šāda atteikuma dēļ [šis bērns] faktiski būtu [spiests] pamest Savienības teritoriju kopumā, tādējādi liedzot [viņam] iespēju efektīvi izmantot tiesības, kas piešķirtas ar minēto statusu”⁵⁰.

2) Par *Y. R. L. Wip* meitas pārvietošanās brīvības izmantošanas ietekmi

75. Tiesas sēdē *Y. R. L. Wip* pārstāvis un Nīderlandes valdība apstiprināja, ka viņa un viņas meita pašlaik dzīvo Beļģijā, kur *Y. R. L. Wip* ir ieguvusi uzturēšanās atļauju un strādā. Tādējādi ir skaidrs, ka viņas meita kā Savienības pilsoni ir izmantojusi savu pārvietošanās brīvību dalībvalstī, kas nav viņas valstspiederības valsts, un līdz ar to Direktīvas 2004/38 3. panta 1. punkts *Y. R. L. Wip* ir piemērojams kā viņu pavadošajam ģimenes loceklim. Proti, kā Nīderlandes valstspiederīgajai un tāpat kā Savienības pilsoni *Y. R. L. Wip* meitai ir tiesības atsaukties uz LESD 21. panta 1. punktu. Šis Līguma pants un Direktīva 2004/38 viņai principā piešķir uzturēšanās tiesības uzņemtajā dalībvalstī, aplūkojamajā gadījumā Beļģijas Karalistē.

46 — Spriedums, 2014. gada 18. decembris, *McCarthy* u.c. (C-202/13, EU:C:2014:2450).

47 — Atgādinu, ka šī pārvietošanās bija saistīta ar viņas tēva, Nīderlandes valstspiederīgā, brīvas pārvietošanās īstenošanu ar mērķi apmesties uz dzīvi un strādāt citā dalībvalstī. Līdz ar to, manā ieskatā, iepriekš minēto judikatūru noteikti var piemērot pēc analogijas.

48 — Skat. šo secinājumu 37. zemsvītras piezīmi.

49 — Šajā sakarā jāatzīmē, ka Savienības pilsoņa ģimenes loceklim, kurš ir trešās valsts valstspiederīgais, konkrētais valsts tiesiskais regulējums neļauj strādāt bez uzturēšanās atļaujas.

50 — Skat. spriedumu, 2013. gada 1. oktobris, *Alopa* un *Moudoulou* (C-86/12, EU:C:2013:645, 33. punkts).

76. Šajā sakarā no Tiesas judikatūras izriet, ka, “neļaujot vecākam, kurš ir kādas dalībvalsts vai trešās valsts valstspiederīgais un kura aizgādībā ir nepilngadīgs Savienības pilsonis, uzturēties kopā ar šo valstspiederīgo uzņemošajā dalībvalstī, tiktu pilnībā laupīta šī Savienības pilsoņa uzturēšanās tiesību lietderīgā iedarbība, jo nepilngadīga bērna uzturēšanās tiesību izmantošana obligāti nozīmē, ka šim bērnam ir tiesības būt kopā ar personu, kuras aizgādībā bērns atrodas, un ka tāpēc šai personai ir jābūt iespējai dzīvot kopā ar bērnu uzņemošajā dalībvalstī šīs uzturēšanās laikā”⁵¹. Šīs Savienības pilsoņu tiesības uzturēties citā dalībvalstī ir atzītas, ievērojot ierobežojumus un nosacījumus, kas noteikti Līgumā un tā piemērošanai pieņemtajās tiesību normās⁵². Šajā sakarā atgādinu, ka šie ierobežojumi un nosacījumi ir jāpiemēro, ievērojot Savienības tiesībās noteiktās robežas un saskaņā ar vispārējiem šo tiesību principiem⁵³, it īpaši, pēc manām domām, bērna interešu prioritātes principu.

77. Tomēr, tā kā *Y. R. L. Wip* ir ieguvusi uzturēšanās atļauju un strādā Beļģijā, par ko ir jāpārlicinās iesniedzējtiesai, viņas meitai, Savienības pilsonei, principā nevajadzētu rasties faktiskam pienākumam pamest Savienības teritoriju kopumā, kas viņai tādējādi faktiski liegtu baudīt galvenās no viņas pilsonības izrietošās tiesības. Līdz ar to tāpat kā *H. C. Chavez-Vilchez* (kura ir ieguvusi uzturēšanās atļauju Nīderlandē) un viņas meitas gadījumā man nešķiet, ka šo situāciju ir nepieciešams analizēt LESD 20. panta gaismā.

C – To bērnu situācijas, kas vienmēr ir dzīvojuši savā dalībvalstī kopā ar savu māti, kura vienīgā īsteno faktisko aizgādību, izvērtējums no LESD 20. panta skatpunkta

1) Pirmais un otrais prejudiciālais jautājums

78. Ar savu pirmo un otro prejudiciālo jautājumu, kuri ir jāizvērtē kopā, iesniedzējtiesa pēc būtības vēlas noskaidrot, vai LESD 20. pants nepieļauj, ka dalībvalsts trešās valsts valstspiederīgajam⁵⁴ vecākam, kas faktiski īsteno aizgādību pār savu nepilngadīgo bērnu, Savienības pilsoni, atsaka uzturēšanos šā pēdējā dzīvesvietas dalībvalstī, kuras valstspiederība viņam ir, ja vien nav pierādīts, ka otrs vecāks, kas ir šīs pašas dalībvalsts pilsonis, viens pats var uzņemties faktisku aizgādību pār bērnu.

79. Lai atbildētu uz šiem jautājumiem, ir jāizvērtē, vai LESD 20. panta un Tiesas judikatūras gaismā šāda situācija ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā.

51 — Skat. it īpaši spriedumus, 2004. gada 19. oktobris, *Zhu un Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 45. punkts); 2012. gada 8. novembris, *Iida* (C-40/11, EU:C:2012:691, 69. punkts), kā arī 2013. gada 1. oktobris, *Alokpa un Moudoulou* (C-86/12, EU:C:2013:645, 28. punkts).

52 — Skat. it īpaši spriedumus, 2002. gada 17. septembris, *Baumbast un R.* (C-413/99, EU:C:2002:493, 84. un 85. punkts), kā arī 2004. gada 19. oktobris, *Zhu un Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 26. punkts).

53 — Skat. spriedumus, 2002. gada 17. septembris, *Baumbast un R.* (C-413/99, EU:C:2002:493, 91. punkts), kā arī 2004. gada 19. oktobris, *Zhu un Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 32. punkts).

54 — No doktrīnas izriet, ka LESD 20. panta kontekstā vairs nav atbilstoši lietot jēdzienu “trešās valsts valstspiederīgais”. Direktīvas 2004/38 ietvaros, kurā pārvietošanās un uzturēšanās tiesību īstenošana skar divas dalībvalstis (to, kuras valstspiederība Savienības pilsonim ir, un uzņemošo dalībvalsti), Savienības pilsoņa ģimenes loceklis faktiski ir trešās valsts valstspiederīgais. Tomēr LESD 20. panta kontekstā, kā tas tiek interpretēts judikatūrā, runa ir par vienu vienīgu dalībvalsti, proti, to, kuras valstspiederība Savienības pilsonim ir. Līdz ar to, tā kā šā pilsoņa ģimenes loceklis nav “trešās valsts” valstspiederīgais, tiek piedāvāts lietot citu jēdzienu, piemēram, “ES nepilsonis” vai “Eiropas nepilsonis”. Šajā ziņā skat. Davies, G., “The Family Rights of European Children: Expulsion of non-Europeans Parents”, *EU Working Papers*, RSCAS 2012/04, 1. – 22. lpp., īpaši 3. lpp. Tomēr ar jēdzienu “trešās valsts valstspiederīgais” šajos secinājumos es apzīmēju tādas valsts, kura nav Savienības dalībvalsts, valstspiederīgo.

a) Savienības pilsonība: Savienības pilsoņu fundamentālais statuss

80. 2016. gada 1. novembrī Savienības pilsonība sasniegs 23 gadu vecumu⁵⁵. Tā tika radīta 1992. gadā līdz ar Māstrihtas līguma noslēgšanu, un tās mērķis ir, lai dalībvalstu valstspiederīgie varētu identificēt sevi ar Savienību⁵⁶. Kā Savienības pilsoņu fundamentālais statuss Savienības pilsonība it īpaši jaunajai paaudzei iemieto iespēju veidot tādu Eiropu, kurā visi pilsoņi kā cilvēciskas būtnes var pārvietoties, uzturēties, strādāt, mācīties, sniegt pakalpojumus vai veikt uzņēmējdarbību citā dalībvalstī, gūt panākumus, laulāties vai izvēlēties analogisku kopdzīves formu, dibināt – ja viņi to vēlas – ģimeni un dzīvot mierā⁵⁷ un drošībā.

81. Tādējādi Savienības pilsonība leģitimē Eiropas integrācijas procesu, stiprinot viņu kā pilsoņu līdzdalību. Šo leģitimāciju jau kopš Savienības pilsonības ieviešanas Tiesā ir novērtējuši tās ģenerālvokāti. Tostarp 1994. gadā ģenerālvokāts K. O. Lencs ir norādījis, ka “Savienības pilsonības ieviešana vieš cerības uz Savienības pilsoņu vienlīdzību, vismaz Kopienu tiesībās”⁵⁸.

82. Divus gadus vēlāk, 1996. gadā ģenerālvokāts F. Ležers, atsaucoties uz šādas pilsonības atzišanu, vērsās pie Tiesas ar šādiem vārdiem: “[šai pilsonībai] ir ļoti simboliska vērtība, un tā, iespējams, ir viens no tiem Eiropas veidošanas sasniegumiem, kas ir visvairāk saistījis sabiedriskās domas uzmanību. Protams, šis koncepts sevī ietver jau lielākoties pazīstamus aspektus no Kopienu tiesību attīstības, un šajā ziņā tas ir uzskatāms par Kopienas *acquis* konsolidāciju. *Tomēr ir jāatzīst tā nozīme pilnā mērā.* Tā, ja izsecina visas sekas, kas ir saistītas ar šo konceptu, visiem Savienības pilsoņiem neatkarīgi no viņu valstspiederības ir jāvar baudīt vienādas tiesības un tiem jābūt pakļautiem vienādiem pienākumiem”⁵⁹.

83. Šajā ziņā gadu vēlāk ģenerālvokāts D. Ruiss-Harabo Kolomers norādīja, ka “Savienības pilsonības izveide, kuras [...] neizbēgamās sekas ir tiesības tiem, kuriem tās ir, brīvi pārvietoties visu dalībvalstu teritorijā, atspoguļo ievērojamo kvalitatīvo progresu, ciktāl, kā to pamatoti norāda Komisija, tā atbrīvo šo pārvietošanās brīvību no tās funkcionālajiem vai instrumentālajiem elementiem (*jo tā vairs nav saistīta ar ekonomiska rakstura darbību vai ar iekšējā tirgus ieviešanu*) un ciktāl tā arī paceļ šīs tiesības patstāvīgu un neatkarīgu tiesību līmenī kā neatņemamai Savienības pilsoņu politiskā statusa daļai”⁶⁰.

55 — Tiesas judikatūras par Savienības pilsonību evolūcijas pārskatu skat. Trifonidou, A., *The Impact of Union Citizenship on the EU's Market Freedoms*, Hart Publishing, Londona, 2016, 23. – 58. lpp. Šo judikatūru autors izvērtē četros posmos, proti, bērnība (1993.–1997.), pieaugšana un attīstība (1998.–2005.), pusaudža vecums (2006.–2009.) un pieaugušā dzīve (no 2010. gada).

56 — Šajā ziņā skat. Barnard, C., *The Substantive Law of the EU. The Four Freedoms*, Oksforda (Oxford University Press), 2013, 431. un 432. lpp. Šī autore pilsonību uzskata par “darvu, kas ļauj sasaistīt kopā visu dalībvalstu valstspiederīgos”.

57 — Skat. LES 3. pantu.

58 — Skat. ģenerālvokāta K. O. Lencs [K. O. Lenz] secinājumu lietā *Faccini Dori* (C-91/92, EU:C:1994:45) 53. punktu.

59 — Skat. ģenerālvokāta F. Ležera [F. Léger] secinājumu lietā *Boukhalfa* (C-214/94, EU:C:1995:381) 63. punktu. Šajā ziņā skat. arī ģenerālvokāta A. M. La Pergolas [A. M. La Pergola] secinājumus apvienotajās lietās *Stöber* un *Piosa Pereira* (C-4/95 un C-5/95, EU:C:1996:225). Mans izcēlums.

60 — Ģenerālvokāta D. Ruiss-Harabo Kolomera [D. Ruiz-Jarabo Colomer] secinājumu apvienotajās lietās *Shingara* un *Radiom* (C-65/95 un C-111/95, EU:C:1996:451) 34. punkts. Mans izcēlums. Pavisam nesen ģenerālvokāts M. Vatelē [M. Wathelet] savos secinājumos lietā *NA* (C-115/15, EU:C:2016:259, 111. punkts) ir uzsvēris, ka, tā kā Savienības pilsoņa statusa mērķis ir būt par dalībvalstu pilsoņu fundamentālo statusu, “tātad nevar būt runa par tukšu čaulu”.

84. Kopš tā laika Savienības pilsonība ir tikusi pastāvīgi efektīvizēta ar apjomīgu Tiesas veikto judikatūras darbu ciešā sadarbībā ar dalībvalstu tiesām prejudiciālo nolēmumu procedūras ietvaros⁶¹. Šajā judikatūras virzienā iekļaujas pirmais un otrais iesniedzējtiesas uzdotais jautājums. Tie pēc būtības ir par LESD 20. panta interpretāciju spriedumu *Ruiz Zambrano*⁶² un *Dereci* u.c.⁶³ gaismā tādās situācijās kā pamatlietās, kad nav ticis pierādīts, ka vecāks, kas ir tās dalībvalsts pilsonis, kuras valstspiederība ir bērnam un kurā bērns vienmēr ir dzīvojis, var uzņemties rūpes par bērnu trešās valsts valstspiederīgā vecāka iespējamās izraidīšanas gadījumā.

b) Par situāciju pamatlietās īpašo raksturu

85. Aplūkojamajā gadījumā⁶⁴ attiecībā uz *P. Pinas*⁶⁵, *U. Nikolic*, *X. V. García Pérez*, *J. Uwuize*, *I. O. Enowassam* un *A. E. Guerrero Chavez* nepilngadīgajiem bērniem, kuri nekad nav izmantojuši savas brīvas pārvietošanās tiesības un vienmēr ir dzīvojuši dalībvalstī, kuras valstspiederība viņiem ir, es secinu, ka viņi netiek aptverti ar jēdzienu “saņēmējs” Direktīvas 2004/38 3. panta 1. punkta izpratnē tādējādi, ka šī direktīva nav piemērojama ne viņiem, ne viņu mātēm.

86. Turpretim, vai var uzskatīt, ka pamatlietu situācijas ietilpst LESD 20. panta piemērošanas jomā?

87. Šajā sakarā es atgādinu, ka spriedumā *Ruiz Zambrano* Tiesa nosprieda, ka LESD 20. pants nepieļauj tādus valsts pasākumus, kuru rezultātā Savienības pilsoņiem tiek atņemta iespēja faktiski izmantot galvenās tiesības, kas piešķirtas saskaņā ar viņu statusu⁶⁶. Atbilstoši šajā spriedumā izklāstītajiem principiem šī Savienības tiesību aizsardzība ir piemērojama pamatlietās, jo *P. Pinas*, *U. Nikolic*, *X. V. García Pérez*, *J. Uwuize*, *I. O. Enowassam* un *A. E. Guerrero Chavez* bērni – tā kā viņu mātēm, kuru atsevišķā aizgādībā tie atrodas, nav atvasināto uzturēšanās tiesību – faktiski var būt spiesti tās pavadīt un tādējādi pamest Savienības teritoriju “kopumā”. Proti, viņu mātes iespējamā izraidīšana viņiem liegtu iespēju faktiski izmantot galvenās tiesības, kuras viņiem taču ir piešķirtas ar Savienības pilsoņa statusu. Tādējādi šāds liegums varētu apdraudēt Savienības pilsonības, kuru viņi bauda, lietderīgo iedarbību.

88. Taču pēc tam Tiesa ir precizējusi sprieduma *Ruiz Zambrano*⁶⁷ tvērumu, norādot, ka tas ir piemērojams īpašās situācijās, “kurās, lai gan sekundārās tiesības par trešo valstu valstspiederīgo uzturēšanās tiesībām nav piemērojamas un attiecīgais Savienības pilsonis savu pārvietošanās brīvību nav īstenojis, izņēmuma kārtā uzturēšanās tiesības nevar atteikt trešās valsts valstspiederīgajam, kurš ir

61 — Par šo aspektu skat. manu secinājumu apvienotajās lietās *Rendón Marín* un *CS* (C-165/14 un C-304/14, EU:C:2016:75) 107. un nākamajos punktos.

62 — Spriedums, 2011. gada 8. marts (C-34/09, EU:C:2011:124). Tas, ka šim spriedumam nav nejaus raksturs, man šķiet vairāk nekā skaidrs. Šajā sakarā, kā es to esmu uzsvēris savu secinājumu apvienotajās lietās *Rendón Marín* un *CS* (C-165/14 un C-304/14, EU:C:2016:75) 111.–115. un 117. punktā, šis spriedums ir apjomīgas judikatūras evolūcijas rezultāts, kas ir veidojusi pamatu minētajā spriedumā izvēlētajam risinājumam.

63 — Spriedums, 2011. gada 15. novembris (C-256/11, EU:C:2011:734).

64 — Tā kā *H. C. Chavez-Vilchez* un *Y. R. L. Wip* meitu situācijas, kuru mātes nesen ir ieguvušas uzturēšanās atļaujas attiecīgi Nīderlandē (uz ECPAK 8. panta pamata) un Beļģijā, ir analizētas šo secinājumu 61.–77. punktā, es koncentrēšos uz jautājumu par to, vai sešu pārējo prasītāju pamatlietās un viņu attiecīgo bērnu situācijas ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā.

65 — Attiecībā uz *P. Pinas* es atgādinu, ka no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka viņa bija ieguvusi terminētu uzturēšanās atļauju, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai. Tādējādi principā nepastāv izraidīšanas risks, līdz ar to viņas meitai faktiski nav pienākums atstāt Nīderlandi. Tomēr ir svarīgi, lai iesniedzējtiesa analizētu *P. Pinas* situāciju LESD 20. panta gaismā, ja tā secinās, ka viņai nav derīgas uzturēšanās atļaujas Nīderlandē.

66 — Spriedums, 2011. gada 8. marts (C-34/09, EU:C:2011:124, 42. punkts). Kā es to jau esmu norādījis manu secinājumu apvienotajās lietās *Rendón Marín* un *CS* (C-165/14 un C-304/14, EU:C:2016:75) 116. punktā, spriedums *Ruiz Zambrano* paredz atzīt tiesības, ko pieprasa dalībvalstu valstspiederīgie, kuri kā Savienības pilsoņi izsaka savu vajadzību pēc tiesiskās aizsardzības un lūgumu integrēties ne tikai uzņēmējā dalībvalstī, bet arī savā paša dalībvalstī. Proti, tas, ka dalībvalstu pilsoņiem ir atzīts tik būtisks statuss kā Savienības pilsonība, Tiesas ieskatā nozīmē, ka Savienības tiesības nepieļauj valsts pasākumus, kuru rezultātā viņiem tiek liegta iespēja faktiski izmantot galvenās tiesības, kas izriet no šā statusa. Tas tā būtu gadījumā, ja trešās valsts valstspiederīgajam, kurš viens īsteno faktisko aizgādību pār saviem nepilngadīgajiem bērniem, Savienības pilsoņiem, tiktu atteiktas uzturēšanās tiesības dalībvalstī, kurā šie pēdējie dzīvo un kuras valstspiederība viņiem ir, jo šāds pasākums vienlaikus liek šiem bērniem atstāt Savienības teritoriju.

67 — Spriedums, 2011. gada 8. marts (C-34/09, EU:C:2011:124).

minētā pilsoņa ģimenes loceklis, jo citādi netiktu ievērota viņam esošās Savienības pilsonības lietderīgā iedarbība, ja šāda atteikuma dēļ šis pilsonis faktiski būtu spiests pamest Savienības teritoriju kopumā, tādējādi liedzot viņam iespēju efektīvi izmantot tiesības, kas piešķirtas ar Savienības pilsoņa statusu”⁶⁸.

89. Šajā kontekstā LESD 20. panta gaismā ir jāizvērtē, vai tādas situācijas kā pamatlietās ir uzskatāmas par īpašām situācijām iepriekš minētās judikatūras izpratnē.

90. Manā ieskatā, nav nekādu šaubu, ka fakts, ka visiem šiem bērniem ir kādas dalībvalsts valstspiederība, proti, Nīderlandes pavalstniecība, kuras iegūšanas nosacījumi pietiekami nepārprotami ir Nīderlandes Karalistes kompetencē⁶⁹, nozīmē, ka viņi visi bauda Savienības pilsoņa statusu⁷⁰. Tādējādi šiem bērniem kā Savienības pilsoņiem ir tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties Savienības teritorijā, un *jebkurš* šo tiesību *ierobežojums* ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā⁷¹.

91. Līdz ar to principā man šķiet, ka no Tiesas rīcībā esošās informācijas izriet, ka pamatlietu situācijas ir uzskatāmas par īpašiem apstākļiem sprieduma *Ruiz Zambrano*⁷² judikatūras izpratnē. Proti, šajās situācijās konkrētajiem bērniem varētu būt liegts efektīvi baudīt galvenās tiesības, kuras viņiem izriet no viņu kā Savienības pilsoņu statusa. Tātad es uzskatu, ka šīs situācijas ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā.

92. Šajos apstākļos tātad ir jāpārbauda, vai valsts lēmumi pamatlietās ir uzskatāmi par iejaukšanos uzturēšanās tiesībās, kuras bauda konkrētie bērni, un vai tā var tikt attaisnota.

93. Man ir skaidrs, ka gadījumā, kad uzturēšanās atļauju atteikuma bērnu mātēm rezultātā šie bērni faktiski ir spiesti pamest Savienības teritoriju, pastāv potenciāla iejaukšanās konkrēto bērnu, Savienības pilsoņu, tiesībās. Bet vai aplūkojamo gadījumu īpašajos apstākļos šāda iejaukšanās ir pieļaujama, vai ne?

68 — Spriedumi, 2011. gada 8. marts, *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124, 43. un 44. punkts), un 2011. gada 15. novembris, *Dereci* u.c. (C-256/11, EU:C:2011:734, 67. punkts). Skat. arī spriedumus, 2012. gada 8. novembris, *Iida* (C-40/11, EU:C:2012:691, 71. punkts); 2012. gada 6. decembris, *O.* u.c. (C-356/11 un C-357/11, EU:C:2012:776, 48. punkts); 2013. gada 8. maijs, *Ymeraga* u.c. (C-87/12, EU:C:2013:291, 36. punkts), kā arī 2013. gada 1. oktobris, *Aloka* un *Moudoulou* (C-86/12, EU:C:2013:645, 32. punkts). Proti, *M. Dereci* bija Turcijas valstspiederīgais, kura *laulātā un trīs bērni bija Austrijas valstspiederīgie*, kas vienmēr bija uzturējušies Austrijā, kur viņš vēlējās dzīvot kopā ar viņiem. Šajā situācijā ne šiem trīs bērniem, ne mātei nebija liegts baudīt viņu galvenās tiesības, jo atšķirībā no tā, kā tas bija lietā, kurā tika taisīts 2011. gada 8. marta spriedums *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124), šo bērnu iztikšana nebija atkarīga no viņu tēva un tātad viņi varēja palikt Austrijā.

69 — Spriedumi, 1992. gada 7. jūlijs, *Micheletti* u.c. (C-369/90, EU:C:1992:295, 29. punkts), kā arī 2010. gada 2. marts, *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104, 39. punkts).

70 — Spriedumi, 2003. gada 2. oktobris, *Garcia Avello* (C-148/02, EU:C:2003:539, 21. punkts), un 2004. gada 19. oktobris, *Zhu un Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 21. punkts). Skat. arī ģenerāladvokāta M. Tīcāno [*M. Tizzano*] secinājumu lietā *Zhu un Chen* (C-200/02, EU:C:2004:307) 47.–52. punktu.

71 — Skat. manu secinājumu apvienotajās lietās *Rendón Marín un CS* (C-165/14 un C-304/14, EU:C:2016:75) 120. punktu. Tas, ka viņi nav izmantojuši savas tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties Savienības teritorijā, nenozīmē, ka viņi kā Savienības pilsoņi nebauda šīs tiesības. Toties es atgādinu, ka trešo valstu pilsoņu [valstspiederīgo] ieceļošanas un uzturēšanās tiesībām, ārpus atvasināto tiesību piemērošanas jomas, kas noteiktos apstākļos paredz šo tiesību piešķiršanu, tām tomēr ir raksturīga saikne ar Savienības pilsoņa pārvietošanās brīvību, un, lai šī brīvība netiktu aizskarta, netiek pieļauts, ka šādiem pilsoņiem [valstspiederīgajiem] tiek atteiktas ieceļošanas un uzturēšanās tiesības dalībvalstī, kurā dzīvo šis pilsonis”. Skat. spriedumus, 2012. gada 8. novembris, *Iida* (C-40/11, EU:C:2012:691, 66. punkts), kā arī 2013. gada 8. maijs, *Ymeraga* u.c. (C-87/12, EU:C:2013:291, 34. punkts).

72 — Spriedums, 2011. gada 8. marts (C-34/09, EU:C:2011:124). Atgādinu, ka šīs īpašās situācijas, kurās Savienības pilsonis nav izmantojis savas brīvas pārvietošanās tiesības, raksturo tas, ka, “pat ja tās tiek regulētas tiesību aktos, kas *a priori* ietilpst dalībvalstu kompetencē, proti, tiesiskajā regulējumā par trešo valstu pilsoņu [valstspiederīgo] ieceļošanas un uzturēšanās tiesībām, ārpus atvasināto tiesību piemērošanas jomas, kas noteiktos apstākļos paredz šo tiesību piešķiršanu, tām tomēr ir raksturīga saikne ar Savienības pilsoņa pārvietošanās brīvību, un, lai šī brīvība netiktu aizskarta, netiek pieļauts, ka šādiem pilsoņiem [valstspiederīgajiem] tiek atteiktas ieceļošanas un uzturēšanās tiesības dalībvalstī, kurā dzīvo šis pilsonis”. Skat. spriedumus, 2012. gada 8. novembris, *Iida* (C-40/11, EU:C:2012:691, 72. punkts), kā arī 2013. gada 8. maijs, *Ymeraga* u.c. (C-87/12, EU:C:2013:291, 37. punkts).

c) Par samērīguma principa ievērošanu un par atkarības pakāpi starp trešās valsts valstspiederīgo vecāku un Savienības pilsoni bērnu

94. Vispirms ir jārod atbilde uz jautājumu, vai tikai un vienīgi Nīderlandes valstspiederīgā tēva atrašanās Nīderlandē⁷³ *sistemātiski* izslēdz to, ka Savienības pilsonis bērns var baudīt LESD 20. pantā, kā tas tiek interpretēts Tiesas judikatūrā, paredzēto aizsardzību.

95. Manā ieskatā, tikai un vienīgi Nīderlandes valstspiederīgā tēva atrašanās Nīderlandē pati par sevi nevar ne pamatot valsts lēmumus pamatlietās, ne apšaubīt kritēriju “liedz faktiski izmantot galvenās tiesības, kas piešķirtas saskaņā ar Savienības pilsoņa statusu”, ja iesniedzējtiesa nepārlicinās, vai konkrētie valsts lēmumi atbilst samērīguma principam, it īpaši saistībā ar to ietekmi uz prasītāju pamatlietās bērnu kā Savienības pilsoņu stāvokli Savienības tiesībās⁷⁴.

96. Saistībā ar samērīguma principa ievērošanu tiek skartas vairākas intereses, proti, valsts intereses imigrācijas jomā⁷⁵, Savienības pilsoņu tiesības, bērna interešu prioritāte un tiesības, kas ietilpst valsts ģimenes tiesību jomā, kā tas tostarp ir aizgādības tiesību gadījumā.

97. Tādējādi, lai pārbaudītu samērīguma principa ievērošanu konkrētajos valsts lēmumos, ir jāņem vērā vairāki elementi, no kuriem vissvarīgākais, pēc manām domām, ir atkarības pakāpe starp trešās valsts valstspiederīgo vecāku un Savienības pilsoni bērnu.

98. Šajā sakarā galvenais ir zināt, kurš ir uzņēmies “likumīgo, finansiālo vai emocionālo apgādību”⁷⁶. Proti, kā Tiesa jau ir norādījusi, “*atkarības attiecības starp mazgadīgu [nepilngadīgu] Savienības pilsoni un trešās valsts valstspiederīgo*, kura uzturēšanās tiesības tika noraidītas, var apšaubīt Savienības pilsonības lietderīgo iedarbību, jo šī atkarība var radīt situāciju, kurā Savienības pilsonim šāda lēmuma par atteikumu dēļ faktiski būtu ne tikai jāpamet tās dalībvalsts teritorija, kuras pilsonis viņš ir, bet arī Savienība kopumā”⁷⁷.

99. Bez šīs pārbaudes, kas ir jāveic iesniedzējtiesai, no Tiesas rīcībā esošajiem materiāliem, šķiet, izriet, ka šādas atkarības attiecības pastāv starp visiem bērniem, Savienības pilsoņiem, un viņu attiecīgajām mātēm, trešo valstu valstspiederīgajām⁷⁸.

100. Turklāt saistībā ar iesaistīto interešu līdzsvarošanu un ciktāl pamatlīniju situācijas ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā, iesniedzējtiesai ir jāņem vērā arī pamattiesības, kuru ievērošanu nodrošina Tiesa, it īpaši tiesības uz ģimenes dzīves aizsardzību, kas nostiprinātas Hartas 7. pantā, un šis pants ir jāskata kopsakarā ar pienākumu ņemt vērā bērna interešu prioritāti, kas atzīts Hartas 24. panta 2. punktā⁷⁹.

73 — Atgādinu, ka *Schwencke* k-gs, *Angely* tēvs, nav atrodams un ka saskaņā ar iedzīvotāju reģistra datiem viņš nedzīvo Nīderlandē kopš 2009. gada.

74 — Skat. pēc analogijas spriedumu, 2010. gada 2. marts, *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104, 54.–56. punkts).

75 — Par kompetenču piešķiršanas principu imigrācijas tiesību jomā skat. manu secinājumu apvienotajās lietās *Rendón Marín* un *CS* (C-165/14 un C-304/14, EU:C:2016:75) 74. un 75. punktu: “[...] dalībvalstis principā saglabā savu kompetenci imigrācijas tiesību jomā. Savukārt, ja runa ir par situāciju, kurā tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties tiek aplūkotas saskaņā ar Savienības tiesībām, dalībvalstīm esošā rīcības brīvība imigrācijas jautājumā *nedrīkst apdraudēt tiesību normu par Savienības pilsoņu vai pārvietošanās brīvību piemērošanu*, pat ja šīs tiesību normas attiecas ne tikai uz Savienības pilsoņa situāciju, bet arī uz trešās valsts valstspiederīgā, kurš ir viņa ģimenes loceklis, situāciju.”

76 — Šā jēdziena vietā, kuru saistībā ar ģimenes atkalapvienošanos Tiesa izmantojusi 2012. gada 6. decembra spriedumā *O. u.c.* (C-356/11 un C-357/11, EU:C:2012:776, 56. punkts), es izmantoju citu. Mans izcēlums. Pēc mana ieskata, šis jēdziens ir līdzvērtīgs jēdzienam “faktiska aizgādība”.

77 — Skat. spriedumus, 2011. gada 8. marts, *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124, 43. un 45. punkts); 2011. gada 15. novembris, *Dereci* u.c. (C-256/11, EU:C:2011:734, 65.–67. punkts), kā arī 2012. gada 6. decembris, *O. u.c.* (C-356/11 un C-357/11, EU:C:2012:776, 56. punkts).

78 — Šāds vērtējums ir jāveic arī abos gadījumos, kuros aizgādība tiek īstenota kopīgi uz likuma pamata, tas ir, *Shine*, *P. Pinas* meitas, un *Philomena*, *I. O. Enowassam* meitas, gadījumā. Proti, jāuzsver, ka šī pēdējā kopā ar savu meitu dzīvo krīzes centrā.

79 — Šajā sakarā skat. ģenerālvokāta M. Vatelē secinājumu lietā *NA* (C-115/15, EU:C:2016:259) 125. punktu: “Hartas 7. panta iekļaušanu valsts tiesas apsvērumos par LESD 20. panta piemērošanu es neuzskatu par tādu, kas izraisa Savienības tiesību piemērošanas jomas paplašināšanu, kas būtu pretrunā Hartas 51. panta 2. punktam.”

101. Šajā kontekstā man šķiet atbilstoši vaicāt, vai Savienības tiesībām atbilst tas, ka Savienības pilsoņa bērna tiesības brīvi uzturēties Savienības teritorijā tiek ierobežotas, pamatojoties vienīgi uz tādiem apsvērumiem kā *fakts, ka nav pierādīts, ka tēvs nevar pilnībā ņemt bērnu savā apgādībā*, lai gan šāds apsvērums ir tas pats, kas atzīt, *ka nav arī pierādīts, ka viņš varētu uzņemties aizgādību pār bērnu!* Šajā sakarā man šķiet svarīgi atzīmēt, ka iesniedzējtiesa ir paskaidrojusi, ka aplūkojamajā gadījumā nav ticis konstatēts, ka vēl pastāv iespēja grozīt piešķirtās aizgādības tiesības⁸⁰.

102. Tātad es sliecos secināt, ka tādās situācijās kā pamatlietās tas būtu nesamērīgi, ja automātiski un pamatojoties vienīgi uz Savienības pilsoņa tēva klātbūtni konkrētajā dalībvalstī, tiktu atteiktas atvasinātas uzturēšanās tiesības nepilngadīgu Savienības pilsoņu mātēm, trešo valstu valstspiederīgajām. Es atgādinu, ka ikviens izņēmuma no Savienības pilsoņu uzturēšanās tiesībām attaisnojums “ir jāsaprot šauri un ka dalībvalstis tā piemērojamību nevar noteikt vienpusēji bez Savienības iestāžu kontroles”⁸¹.

d) Starpsecinājums

103. LESD 20. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj, ka dalībvalsts atsaka trešās valsts valstspiederīgajam vecākam, kurš īsteno faktisko aizgādību pār savu nepilngadīgo bērnu, Savienības pilsoni, uzturēšanos šī pēdējā dzīvesvietas dalībvalstī, kuras valstspiederība viņam ir, ciktāl šādi lēmumi varētu liegt šim bērnam efektīvi baudīt galvenās ar Savienības pilsoņa statusu saistītās tiesības, ja nav ticis pierādīts, ka otrs vecāks, kurš ir šīs pašas dalībvalsts pilsonis, ir spējīgs viens pats īstenot faktisko aizgādību pār bērnu. Šajā sakarā nav pietiekami pierādīt, ka nav izslēgts, ka šis otrs vecāks praktiski varētu būt spējīgs uzņemties rūpes par bērnu.

2) Par trešo prejudiciālo jautājumu

104. Trešais prejudiciālais jautājums ir par pierādīšanas pienākumu saistībā ar Savienības pilsoņa bērna faktisko atkarību no trešās valsts valstspiederīgā vecāka.

105. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka Cirkulārā par ārvalstniekiem, ko ņem vērā par palīdzības un pabalstu piešķiršanu atbildīgās Nīderlandes iestādes, ir paredzēts, ka pierādīšanas pienākums par to, ka Nīderlandes valstspiederīgais vecāks praktiski nevar uzņemties rūpes par bērnu, gulstas uz trešās valsts valstspiederīgo vecāku. Šim pēdējam, lai tiktu atzīts, ka bērns ir atkarīgs no trešās valsts valstspiederīgā vecāka tādā mērā, ka gadījumā, ja šim vecākam tiek atteiktas uzturēšanās tiesības, viņam būs faktiski jāpamet Savienības teritoriju, ir jāpierāda, ka objektīvi šķēršļi neļauj Savienības pilsonim vecākam uzņemties rūpes par bērnu.

106. Šajā sakarā iesniedzējtiesa vaicā, vai šī Cirkulāra par ārvalstniekiem norma nav uzskatāma par pārāk šauru sprieduma *Ruiz Zambrano*⁸² interpretāciju.

107. Savos rakstveida apsvērumos Nīderlandes valdība ir uzsvērusi, ka atbilstoši vispārējam noteikumam, saskaņā ar kuru ikvienam, kurš atsaucas uz noteiktām tiesībām vai noteiktām to sekām, ir jāpierāda, ka šīs tiesības ir piemērojamas viņa situācijā, pierādīšanas pienākums ir uzturēšanās atļauju pieprasītājam.

80 — Atzīmešu, ka no Tiesas lietas materiāliem izriet, ka saskaņā ar Nīderlandes administratīvo praksi gadījumā, kad tēvs nav atrodams, cieš no nopietniem psihiskiem traucējumiem, ir veicis vardarbību ģimenē pret māti (kā tas ir *X. V. Garcia Pérez* gadījumā), ir ievietots specializētā centrā ilgtermiņa aprūpei (kā tas ir *Esther* tēva *F. van de Pluijm* gadījumā) vai kad viņš ilgu laiku nekā nav sazinājies ar bērnu (kā tas ir *X. V. Garcia Pérez* un *J. Uwituze* bērnu gadījumā), netiek uzskatīts, ka viņš faktiski nevar uzņemties rūpes par saviem bērniem!

81 — Spriedums, 2007. gada 7. jūnijs, Komisija/Nīderlande (C-50/06, EU:C:2007:325, 42. punkts un tajā minētā judikatūra).

82 — Spriedums, 2011. gada 8. marts, C-34/09, EU:C:2011:124.

108. Es uzskatu, ka gadījumā, kad viena puse uzsver, ka tās situācija ietilpst LESD 20. panta piemērošanas jomā, dalībvalsts iestādēm pēc savas ierosmes ir jāizvērtē, vai šīs normas piemērošanas nosacījumi ir izpildīti vai nav.

109. Kompetento valsts iestāžu vērtējumā par nepieciešamajiem nosacījumiem tam, lai trešās valsts valstspiederīgais, kurš ir Savienības pilsoņa bērna vecāks, varētu iegūt uzturēšanās atļauju, ir skaidrs, ka šīs iestādes saskaras ar jautājumiem, kas ir tieši saistīti ar bērna Savienības pilsoņa statusu, no vienas puses, un ar jautājumiem, kas stingri ietilpst valsts ģimenes tiesībās, no otras puses.

110. Attiecībā uz jautājumiem, kas skar konkrētā bērna Savienības pilsoņa statusu, jautājums par pierādīšanas pienākuma sadali nedrīkstētu atņemt ar Savienības tiesībām piešķirto tiesību lietderīgo iedarbību. Tādējādi man šķiet, ka konkrētā valsts tiesiskā regulējuma par pierādīšanas pienākumu stingra piemērošana var apdraudēt LESD 20. panta lietderīgo iedarbību.

111. Kas attiecas uz valsts ģimenes tiesību aspektu vērtējumu, ciktāl tādas situācijas kā pamatlietās ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā, kompetentajām valsts iestādēm, ņemot vērā samērīguma un bērna interešu prioritātes principus, pēc savas ierosmes ir jāizvirza sākotnējais jautājums par to, vai aizgādību pār bērnu var īstenot otrs vecāks, tās dalībvalsts valstspiederīgais, kuras valstspiederība ir bērnam, un tātad Savienības pilsonis.

112. Turklāt manā ieskatā, likt vecākam, trešās valsts valstspiederīgajam, kurš īsteno faktisko aizgādību pār bērnu, aplūkojamajā gadījumā mātei, celt prasību pretēji viņas pašas un, iespējams, bērna interesēm ir pretēji LESD 20. panta lietderīgajai iedarbībai un vispārējiem tiesību principiem, it īpaši samērīguma principam! Proti, ir svarīgi uzsvērt, ka šādas prasības mērķis ir lūgt, lai aizgādība tiek nodota otram vecākam, lai pierādītu, ka Nīderlandes valstspiederīgais tēvs nevar praktiski uzņemties rūpes par bērnu un līdz ar to tiktu atzīts, ka bērns ir tādā mērā atkarīgs no savas mātes, ka viņam faktiski būs jāpamet Savienības teritorija kopumā, ja šai mātei tiks atteiktas uzturēšanās tiesības⁸³.

113. Ņemot vērā šos apsvērumus, es ierosinu Tiesai atbildēt uz trešo jautājumu tā, ka kompetentajām valsts iestādēm pēc savas ierosmes ir jāinteresējas par to un jānoskaidro tas, vai faktisko aizgādību pār bērnu var īstenot otrs vecāks. Šīm iestādēm ir jāņem vērā visi konkrētā gadījuma apstākļi, ievērojot samērīguma un bērna interešu prioritātes principus.

V – Secinājumi

114. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es ierosinu Tiesai atbildēt uz *Centrale Raad van Beroep* (Centrālā apelācijas tiesa) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem šādi:

- 1) LESD 20. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj, ka dalībvalsts atsaka trešās valsts valstspiederīgajam vecākam, kas īsteno faktisko aizgādību pār savu nepilngadīgo bērnu, Savienības pilsoni, uzturēšanos šī pēdējā dzīvesvietas dalībvalstī, kuras valstspiederība viņam ir, ciktāl šādi lēmumi varētu liegt šim bērnam efektīvi baudīt galvenās ar Savienības pilsoņa statusu saistītās tiesības, ja nav pierādīts, ka otrs vecāks, kas ir šīs pašas dalībvalsts pilsonis, ir spējīgs viens pats īstenot faktisko aizgādību pār bērnu. Šajā sakarā nav pietiekami pierādīt, ka nav izslēgts, ka šis otrs vecāks praktiski varētu būt spējīgs uzņemties rūpes par bērnu;
- 2) dalībvalsts kompetentajām iestādēm pēc savas ierosmes ir jāinteresējas par to un jānoskaidro tas, vai faktisko aizgādību pār bērnu var īstenot otrs vecāks. Šīm iestādēm ir jāņem vērā visi konkrētā gadījuma apstākļi, ievērojot samērīguma un bērna interešu prioritātes principus.

83 — No Tiesas lietas materiāliem, kā arī no tiesas sēdē sniegtajiem apsvērumiem izriet, ka, lai pierādītu, ka Nīderlandes [valstspiederīgais] tēvs nevar uzņemties rūpes par bērnu, trešās valsts valstspiederīgajai mātei, kas īsteno faktisko aizgādību, pat pret savu gribu ir jāuzsāk process ģimenes tiesībās, lai pierādītu tēva nespēju rūpēties par bērnu.